

การเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์
ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

ปภาดา สุนทรปิยะกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2545

ISBN : 974 - 281 - 714 - 6

THE EXPOSURE AND EXPECTATION REGARDING BUDDHISM
TELEVISION PROGRAM OF HIGH-SCHOOL students
IN BANGKOK

PRAPADA SUNTORNPIYAKUL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Development Communication Arts

Graduate School, Dhurakijpundit University

2002

ISBN : 974 – 281 – 714 – 6

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปิดรับ และคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

เสนอโดย น.ส.ปภาดา สุนทรปิยะกุล

สาขาวิชา นิเทศศาสตรพัฒนการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

ประธานกรรมการ

(อาจารย์อรุณ งามดี)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ดร.ดวงกมล ขาดีประเสริฐ)

กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(รศ.ดร.พีระ จิรโสภณ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพินท์)

วันที่ 15 เดือน ๑๕ พ.ศ. ๒๕๕๖

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากท่าน อาจารย์ ดร. อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ความเป็นกันเอง คำแนะนำ ตรวจทาน และดูแลแก้ไขอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ซึ่งผู้เขียนมีความรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านอาจารย์ได้ให้ความเมตตา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ อาจารย์ อรุณ งามดี และ ดร. คงกมล ชาติประเสริฐ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนการตรวจทานปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ด้วยความซาบซึ้งในพระคุณของท่านที่ สนับสนุนให้ได้ศึกษาเล่าเรียนจนจบจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งน้อง ๆ ที่เป็นกำลังใจให้ผู้ เขียนตลอดมา

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนมีความซาบซึ้งถึงความกรุณาและความช่วยเหลือต่าง ๆ จาก เพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจจนกระทั่งผู้เขียนได้มีโอกาสดจบการศึกษาในครั้งนี้ด้วย หากมีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องแต่ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ปภาดา สุนทรปิยะกุล

พฤษภาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๑
สารบัญตาราง.....	๗
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
ปัญหาคำวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร.....	7
แนวคิดทฤษฎีการเลือกรับสื่อและข่าวสาร.....	9
แนวคิดทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ.....	20
แนวคิดทฤษฎีการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนา.....	26
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	35
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การรวบรวมข้อมูล.....	40
การวัดค่าตัวแปรและเกณฑ์การให้คะแนน.....	40
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการศึกษา.....	42
/ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
พฤติกรรมกรเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์.....	47
ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง.....	52
ความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์.....	54
การทดสอบสมมติฐาน.....	55
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
สรุปผลการศึกษา.....	108
อภิปรายผล.....	114
ข้อเสนอแนะจากการศึกษา.....	117
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	117
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	123
แบบสอบถาม.....	124
ประวัติผู้เขียน.....	128

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของเพศของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
2 จำนวนและร้อยละของระดับชั้นการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
3 จำนวนและร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง.....	44
4 จำนวนและร้อยละของลักษณะการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง.....	45
5 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่ปฏิบัติ.....	45
6 จำนวนและร้อยละของลักษณะการลงวิชาเลือกทางพุทธศาสนา.....	46
7 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาที่แพร่ภาพ ทุกเช้าวันอาทิตย์ทางโทรทัศน์.....	47
8 จำนวนและร้อยละของสถานที่ที่ท่านเปิดรับเกี่ยวกับพุทธศาสนา.....	47
9 จำนวนและร้อยละของรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่ท่านนิยมเปิดรับ มากที่สุด.....	48
10 จำนวนและร้อยละของช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทาง โทรทัศน์.....	49
11 จำนวนและร้อยละของลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทาง โทรทัศน์.....	50
12 เหตุผลที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง.....	51
13 ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง.....	52
14 ความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์.....	54
15 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.1 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	56
16 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.2 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	57
17 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.3 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	58
18 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.4 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	59
19 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.5 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	60
20 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.6 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	61
21 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.7 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	62
22 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.8 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	63

สารบัญตาราง (ต่อ)[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
48 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.4 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	95
49 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.5 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	98
50 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 3.1 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	101
51 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 3.1 โดยใช้สถิติไค-สแควร์.....	104

ชื่อวิทยานิพนธ์	การเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา	นางสาว ปภาดา สุนทรปิยะกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา	2544

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา และความคาดหวังจากการเปิดรับ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 390 คน ผลการศึกษาพบว่า

ลักษณะพื้นฐานทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป พักอาศัยอยู่กับครอบครัว ใ้บาตรเป็นประจำ และเคยลงวิชาเลือกเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่างเปิดรับ เดือนละครึ่ง จากที่ บ้าน/ที่พัก นิยมเปิดรับ รายการชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3 มากที่สุด เป็นเวลาประมาณ 4 – 6 เดือนโดยกลุ่มตัวอย่างจะไปทำกิจกรรมอื่นไปด้วย เหตุผลที่เปิดรับ รายการชีวิต...ไม่สิ้นหวังคือ วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง

กลุ่มตัวอย่างมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะความเลื่อมใสในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจำนวนสูงที่สุดเท่ากับ 224 คนคิดเป็นร้อยละ 57.4 และน้อยที่สุดคือ เรื่อง โชคกลาง ของขลัง จำนวน 185 คนคิดเป็นร้อยละ 47.4

กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดที่จะหาทางผ่อนคลายหลักหนีความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.30 และความคาดหวังในระดับปานกลางคือ เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย 3.40

Thesis Title	The Exposure and Expectation Regarding Buddhism Television Program of High-School Students in Bangkok
Name	Ms. Prapada Soontornpiyakul
Thesis Advisor	Dr. Asawin Nedpogaeo
Department	Business Communication Arts
Academic Year	2001

ABSTRACT

The objectives of the thesis were to find out the characteristics high-school students in Bangkok who were exposed to the programs had faith in Buddhism and their exposing expectation. The study was done by survey research from 390 questionnaires of sample students.

The results of study showed that high-school students who watched Buddhist programs were mostly girl students learning in grade eleven whose average income per month of their parents or protectors was at higher than 3,000 baht level, living with family, making merit by putting food into the bowl of a mendicant Buddhist priest in the morning, and being used to learn about Buddhist subject.

Their exposure behavior on Buddhist programs were as the following. They actually had been watching these programs once a month for four months already. The most interesting program was "Lives...no hopelessness" because the programmer was a qualified man whose teaching was listening to. They could practice at once as the programs advised them to do. Most students watched programs produced by monks.

They had faith in Buddhism quite high. Particularly, on "make good retune good, make bad retune bad" was the highest having 224 sampling, or 57.4 percentage. The least level was on "luck fortune" having 185 sampling, or 47.4 percentage.

Their expectation in the highest level was from "tension" which had a mean of 4.30, and median level in "practical the Buddhist way" on mean of 3.40

ชื่อวิทยานิพนธ์	การเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา	นางสาว ปภาดา สุนทรปิยะกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา	2544

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา และความคาดหวังจากการเปิดรับ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 390 คน ผลการศึกษาพบว่า

ลักษณะพื้นฐานทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป พักอาศัยอยู่กับครอบครัว ใส่บาตรเป็นประจำ และเคยลงวิชาเลือกเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนา

กลุ่มตัวอย่างเปิดรับ เดือนละครึ่ง จากที่บ้าน/ที่พัก นิยมเปิดรับ รายการชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3 มากที่สุด เป็นเวลาประมาณ 4 – 6 เดือนโดยกลุ่มตัวอย่างจะไปทำกิจกรรมอื่นไปด้วย เหตุผลที่เปิดรับ รายการชีวิต...ไม่สิ้นหวังคือ วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง

กลุ่มตัวอย่างมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะความเลื่อมใสในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจำนวนสูงที่สุดเท่ากับ 224 คนคิดเป็นร้อยละ 57.4 และน้อยที่สุดคือ เรื่อง โชคลาง ของขลัง จำนวน 185 คนคิดเป็นร้อยละ 47.4

กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดที่จะหาทางผ่อนคลายหลีกเลี่ยงความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.30 และความคาดหวังในระดับปานกลางคือ เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย 3.40

Thesis Title The Exposure and Expectation Regarding Buddhism Television
Program of High-School Students in Bangkok
Name Ms. Prapada Soontornpiyakul
Thesis Advisor Dr. Asawin Nedpogaeo
Department Business Communication Arts
Academic Year 2001

ABSTRACT

The objectives of the thesis were to find out the characteristics high-school students in Bangkok who were exposed to the programs had faith in Buddhism and their exposing expectation. The study was done by survey research from 390 questionnaires of sample students.

The results of study showed that high-school students who watched Buddhist programs were mostly girl students learning in grade eleven whose average income per month of their parents or protectors was at higher than 3,000 baht level, living with family, making merit by putting food into the bowl of a mendicant Buddhist priest in the morning, and being used to learn about Buddhist subject.

Their exposure behavior on Buddhist programs were as the following. They actually had been watching these programs once a month for four months already. The most interesting program was "Lives...no hopelessness" because the programmer was a qualified man whose teaching was listening to. They could practice at once as the programs advised them to do. Most students watched programs produced by monks.

They had faith in Buddhism quite high. Particularly, on "make good retune good, make bad retune bad" was the highest having 224 sampling, or 57.4 percentage. The least level was on "luck fortune" having 185 sampling, or 47.4 percentage.

Their expectation in the highest level was from "tension" which had a mean of 4.30, and median level in "practical the Buddhist way" on mean of 3.40

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการสื่อสารได้เจริญเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อมวลชนสามารถแพร่กระจายเข้าถึงประชาชนทุกระดับชั้น ทุกสังคม และใช้ในวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อถ่ายทอดข่าวสารเหตุการณ์ในสังคม เพื่อประสานความเข้าใจระหว่างผู้นำกับประชาชน เพื่อการศึกษา เพื่อการพาณิชย์ เพื่อความบันเทิง หรือแม้กระทั่งเพื่อการเผยแพร่พุทธศาสนา

พุทธศาสนามีความผูกพันกับสังคมไทยมาช้านาน จนกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยโดยส่วนรวมนั้น มีรากฐานมาจากคำสอนทางพุทธศาสนา ซึ่งคำสอนทางพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่แต่เพียงการคิดค้นหาเหตุผลในเรื่องความจริง เพื่อสนองความต้องการทางปัญญาเท่านั้น แต่ต้องมุ่งหมายและแสดงแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริง (พระราชวรมุณี 2529 : 1) ดังนั้นการพิจารณาความผูกพันระหว่างพุทธศาสนากับสังคมไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาเชิงปรัชญา เชิงการเมืองและเศรษฐกิจ จะต้องคำนึงถึงส่วนประกอบอื่น ๆ ซึ่งรวมกันเป็นพุทธศาสนาด้วย องค์ประกอบที่เป็นพุทธศาสนานั้น ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรมคำสอน พระภิกษุสงฆ์ วัด และอุบาสก อุบาสิกา ล้วนเป็นส่วนประกอบที่เป็นรูปธรรมและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอยู่ตลอดเวลา องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนอยู่เพื่อกันและกัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปจะทำให้ขาดความสมบูรณ์ในสังคม

ในอดีตวัดนับว่ามีความสำคัญผูกพันกับคนไทยอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่าวัดเป็นสถานที่หล่อหลอม อบรมให้การศึกษาทั้งด้านจริยธรรม ศีลธรรม และเป็นที่พักบะของชุมชนในระดับท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของวัดที่จะละเลยเสียไม่ได้ นั่นก็คือ การสืบทอด และการเผยแผ่หลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน จะ

เห็นได้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับวัด และพระสงฆ์ เป็นอย่างมาก นับแต่ต้นนอนคนไทยนิยมใส่บาตร ซึ่งเป็นการปลูกฝังธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน เช่น ในเทศกาลวันสำคัญทางพุทธศาสนา มีวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และงานบุญประเพณีต่าง ๆ ตักบาตรเทโว เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าวัดและชาวบ้านต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจนไม่สามารถจะแยกออกจากวิถีชีวิตได้

ในปัจจุบันเราไม่อาจปฏิเสธความจริงที่ว่า องค์กรพุทธศาสนาดอกอยู่ในสภาพระส่ำระสายปั่นป่วนไม่น้อย สิ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะดังกล่าวอย่างชัดเจนก็คือ สภาพการนับถือศาสนาของผู้ที่อ้างตนเป็นพุทธศาสนิกชนหรือพุทธบริษัทที่ดูเหมือนว่า ยิ่งวันก็มีแต่จะห่างไกลจากพุทธธรรมยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ต้องดิ้นรนทำมาหาเลี้ยงชีพจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสที่จะไปวัดเพื่อศึกษาธรรมะอย่างถ่องแท้

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยที่ต่างฝ่ายต่างก็ต้องพยายามปรับตัวไปตามทางของตัวเอง การเผยแพร่พุทธศาสนาจึงได้เผยแพร่ออกมาในหลากหลายรูปแบบ หลากหลายเนื้อหา เช่น การใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือธรรมะ การจัดอบรมธรรมะที่วัด การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง การจัดรายการทางโทรทัศน์ซึ่งเป็นรายการที่ใช้กระบวนการสื่อสารที่ชัดเจน เช่น

รายการ “ชีวิต....ไม่สิ้นหวัง” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 06.30-07.00 น. จะมีพระสงฆ์มาสอนวิธีการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน และในบางครั้งจะเชิญบุคคลมาพูดคุยถึงวิธีการปฏิบัติตน

รายการ “พุทธประทีป” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 06.00-06.30 น. จะมีพระสงฆ์มาเทศนาธรรมเกี่ยวกับพระธรรมคำสอนต่าง ๆ และในบางครั้งจะมีพิธีกรผู้ดำเนินรายการจะถามหลักคำสอนแล้วให้พระสงฆ์ตอบ

รายการ “ธรรมะวันอาทิตย์” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 สี ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 06.00-06.30 น. จะมีพระสงฆ์มาแสดงธรรมในหัวข้อหลักการครองเรือน และการหลีกหนีความทุกข์ต่าง ๆ

รายการ “แสงธรรม” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 05.30-06.00 น. จะมีพระสงฆ์มาสนทนาธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้ารวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธในชนบท

รายการ “เจริญธรรม” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 08.30-09.00 น. จะมีพระสงฆ์มาอธิบายความหมายต่าง ๆ ตามคำกล่าวบาลีในคำสอนพระไตรปิฎก

รวมทั้งรายการ “โลกสวยด้วยธรรม” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ไอทีวี ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 05.30-06.00 น. เช่นเดียวกับรายการข้างต้น

แต่ละรายการดังกล่าวข้างต้นจะมีลักษณะการเผยแพร่ธรรมะที่คล้ายคลึงกันดังสรุปได้ว่า บางสัปดาห์พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นวิทยากรเทศนาเฉพาะเรื่อง ๆ หนึ่ง บางสัปดาห์จะมีพิธีกรดำเนินรายการสนทนาถามตอบข้อธรรมะกับพระสงฆ์ / บางสัปดาห์พระสงฆ์จะทำการสอนวิธีการนั่งกรรมฐานวิปัสสนา และในบางสัปดาห์ก็จะมีการเชิญบุคคลมาเป็นผู้บรรยายธรรมะที่ตนยึดถือปฏิบัติ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะนั้นมักจะประสบปัญหาหลายประการ เช่น ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง เวลาในการออกอากาศซึ่งอาจไม่สะดวกแก่ผู้ชม รูปแบบเนื้อหาในการนำเสนอต่าง ๆ เป็นต้น

สภาพชีวิตของนักเรียนในสังคมปัจจุบันได้คลุกคลีอยู่กับสภาพการณ์ที่มีความเจริญทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ได้รับการศึกษาสูงในวิชาการสมัยใหม่ ด้วยเทคโนโลยีที่สูงขึ้น รับรู้ข่าวสารของโลกตะวันตกได้ในชั่วตากระพริบด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันนักเรียนเหล่านั้นก็อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาตั้งแต่เกิดก็ว่าได้ ไม่ว่าจะเป็นสังคมระดับครอบครัว ระดับชุมชน หรือแม้กระทั่งระดับประเทศ แม้แต่การเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นแบบไม่เป็นทางการ หรือแบบเป็นทางการในระบบการศึกษาของประเทศล้วนแต่มีการเรียนการสอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาบรรจุอยู่ในหลักสูตร สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ความคิดเกี่ยวกับศาสนาแต่เดิมเปลี่ยนแปลงไป อาจจะมีเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนามากขึ้น มีความเข้าใจในหลักธรรมยิ่งขึ้น ด้วยการเผยแพร่หลักธรรมผ่านทางโทรทัศน์ หรือในทางตรงกันข้ามความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนาอาจลดน้อยลง หรือเห็นความสำคัญของพุทธศาสนาลดน้อยลงด้วยการรับเอาสิ่งใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ ที่ผ่านเข้ามาแทน

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่อยากจะทราบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากน้อยอย่างไร ตลอดจนการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์เป็นอย่างไร

ปัญหานำวิจัย

1. พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนามากน้อยแค่ไหน
3. ความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. เพื่อศึกษาความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน
2. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน
3. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความคาดหวังที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนา ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่ออกอากาศทั้ง 6 ช่อง ได้แก่ 3, 5, 7, 9, 11 และ ไอทีวี ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลาประมาณ 05.30 – 08.00 น. โดยระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ระหว่าง 1 มกราคม 2545 – 31 มีนาคม 2545

นิยามศัพท์เฉพาะ

การเปิดรับ หมายถึง การแสวงหาข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับพุทธศาสนาเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ทางอื่น ๆ เช่น เพื่อการพัฒนาตนเอง เพื่อการฝึกอบรมตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงจากสภาพที่เป็นอยู่ เพื่อต้องการข่าวสาร และเพื่อต้องการเข้าสังคม

รายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ หมายถึง รายการพุทธศาสนาที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์ เวลาเช้าของทุกวันอาทิตย์ทั้ง 6 ช่อง ได้แก่ 3, 5, 7, 9, 11 และ ไอทีวี

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสหศึกษาที่ตั้งในกรุงเทพมหานคร

พฤติกรรมการเปิดรับ หมายถึง ลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ประกอบด้วย ความถี่ในการเปิดรับ สถานที่ที่เปิดรับ รายการที่นิยมเปิดรับ ช่วงเวลาที่เปิดรับ ลักษณะการเปิดรับ และเหตุผลที่เปิดรับ

ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อ ความศรัทธา ที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีต่อหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึกที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความหวังว่าจะได้รับการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ *

1. จะได้ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร
2. จะได้ทราบถึงความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. จะได้ทราบถึงความคาดหวังที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร
2. แนวคิดทฤษฎีการเลือกรับสื่อและข่าวสาร
3. แนวคิดทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ
4. แนวคิดทฤษฎีการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสื่อสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ทักษะคติ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ชูใจ และหรือมีอิทธิพลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

การศึกษาในครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะลักษณะที่สำคัญของการสื่อสารมวลชนว่า การสื่อสารมวลชนเป็นกระบวนการซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้ (ประมะสตะเวทิน, 2538)

1. ลักษณะของผู้ส่งสาร ซึ่งระบบการสื่อสารมวลชนจะมีลักษณะเป็นองค์การ นั่นคือผู้ส่งสารจะปฏิบัติงานในรูปขององค์การที่สลับซับซ้อน (complex organization) ที่ดำเนินกิจการโดยอาศัยการแบ่งงานกันทำอย่างกว้างขวาง (extensive division of labor) และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการค่อนข้างสูง (involves great expense) เช่น การสื่อสารมวลชนด้านวิทยุโทรทัศน์ที่ดำเนินกิจการในลักษณะขององค์

การมีการแบ่งงานกันทำ มีต้นทุนในการลงทุนค่อนข้างสูง

2. ลักษณะของสาร การสื่อสารมวลชนเป็นการสื่อสารในลักษณะสาธารณะ (public) รวดเร็ว (rapid) และ ไม่ยั่งยืน (transient)

ลักษณะสาธารณะ หมายความว่า เป็นการสื่อสารที่มุ่งส่งไปยังสาธารณชน ไม่ใช่ส่วนตัว สารที่ส่งออกไปนั้นไม่ได้มุ่งเฉพาะเจาะจงไปยังใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นเนื้อหาของสารที่เผยแพร่ออกไปจึงกว้างเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ ทำให้ผู้รับสารทั้งหลายสามารถที่จะรับทราบข่าวสารเดียวกันได้ เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์ จะมีรายการหลากหลายประเภท เช่น รายการเพลง รายการข่าว รายการบันเทิง

ลักษณะความรวดเร็ว เนื่องจากเรื่องราวข่าวสารที่เผยแพร่ออกไปมีเจตจำนงเพื่อส่งไปถึงผู้รับสารจำนวนมาก ในลักษณะที่ผู้รับสารแต่ละคนได้รับสารภายในระยะเวลาอันสั้นและได้รับสารนั้นภายในระยะเวลาใกล้เคียง

ลักษณะความไม่ยั่งยืน เพราะมีเจตนาที่จะให้ผู้รับสารใช้เรื่องราวข่าวสารนั้นทันที สารที่ส่งออกมานั้นมีลักษณะที่ถูกใช้ให้หมดไปได้ เช่น รายการแต่ละรายการที่ออกอากาศจะใช้เวลา 5 นาที 10 นาที 30 นาที หรือ 60 นาที เมื่อจบรายการแล้วเนื้อหาทั้งหมดก็ผ่านไปผ่านไปมีรายการใหม่เข้ามาแทนที่

3. ลักษณะของสื่อ หมายความว่าสื่อที่สามารถนำสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารที่ประกอบด้วยคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาใกล้เคียงกันหรือในเวลาเดียวกัน โดยทั่วไปแล้วสื่อที่เรียกว่าสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ นิตยสารและภาพยนตร์

4. ลักษณะของผู้รับสาร การสื่อสารมวลชนนั้นผู้รับสารจะต้องมีจำนวนมาก การตัดสินว่าจำนวนผู้รับสารเท่าใดเป็นจำนวนมากนั้นต้องอาศัยหลักที่ว่ามวลชนผู้รับสารจะได้รับสารจากผู้ส่งสารภายในระยะเวลาอันรวดเร็วและจำนวนของผู้รับสารมีมากจนกระทั่งผู้ส่งสารไม่สามารถที่จะติดต่อกับผู้รับสารในลักษณะที่เห็นหน้าค่าตากันได้

จากลักษณะทั้ง 4 ประการดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การสื่อสารมวลชนเป็นการติดต่อสื่อสารไปยังผู้รับสารที่มีจำนวนมาก ๆ หรือที่เรียกว่า “มวลชน” ซึ่งอาจเป็นจำนวนแสนหรือล้านก็ได้ มวลชนในที่นี้ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉะนั้น สื่อสารมวลชน (โทรทัศน์) จึงเป็นการนำสารซึ่งในที่นี้หมายถึง รายการพุทธศาสนา ไปสู่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

แนวคิดทฤษฎีการเลือกรับสื่อและข่าวสาร

ทฤษฎีนี้ปรับปรุงต่อมาจากทฤษฎีการเรียนรู้คือ แทนที่จะมองว่าสิ่งเร้าอันเดียวจะสามารถก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้แบบเดียวกันหมดในผู้รับสารทุกคน นักการสื่อสารเริ่มมองเห็นว่าคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้รับสารก็เป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะกำหนดรูปแบบของปฏิกิริยาตอบโต้ในผู้รับสารด้วย ตามทฤษฎีนี้การจะส่งข่าวสารใด ๆ ออกไปต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ผู้รับสารคือ นักเรียนด้วยเพื่อเข้าใจความต้องการ แรงจูงใจ ค่านิยม อิทธิพลกลุ่ม และสภาพวัฒนธรรมต่าง ๆ ของผู้รับสารก่อน จึงจะมาจัดวางยุทธวิธีของการสื่อสารคือ การเลือกผู้ส่งสาร สร้างสาร และการเลือกสื่อในการกระจายข่าวสาร เพราะตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า ถ้าหากข่าวสารใดไม่สอดคล้องกับความรู้ ความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติของกลุ่มแล้วข่าวสารนั้นจะไม่ได้รับความสนใจ ก็จะปิดรับข่าวสารดังกล่าว หรือถ้าเปิดรับก็จะไม่สนใจอย่างแท้จริง และสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการตีความข่าวสารที่ได้รับด้วย ดังนั้น การสร้างสารจะต้องกระทำกันอย่างพิถีพิถัน เพื่อไม่ให้เนื้อหาของข่าวสารขัดต่อความเชื่อ ความรู้สึก และตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตัวผู้รับสาร

* Charles K. Alkin (1973 อ้างในสมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ, 2539) กล่าวถึงความสำคัญของการเปิดรับข่าวสารไว้ว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยังมีหูตากว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์มากกว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

Rogers and Svenning (1969 อ้างในสมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ, 2539) ให้ความสำคัญของการเปิดรับสื่อมวลชนว่า หมายถึง สื่อมวลชนที่ครอบคลุมสื่อ 5 ประเภท ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร โทรทัศน์ ดังนั้น ตัวชี้วัดการเปิดรับสื่อมวลชนจึงต้องประกอบด้วยจำนวนครั้งในการรับฟังรายการวิทยุต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์หรือการดูภาพยนตร์ต่อปี เป็นต้น

* Wibur Schamm (1966 อ้างในสมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ, 2539) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกรับสื่อและข่าวสารว่า ขึ้นอยู่กับการใช้ความพยายามน้อยที่สุด และผลที่ได้จะอยู่ในรูปของสูตร

$$\text{การเลือกสื่อและข่าวสาร} = \frac{\text{สิ่งตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ}}{\text{ความพยายามที่ต้องใช้}}$$

นั่นคือ ผู้รับสารจะเลือกรับสื่อที่ใช้ความพยายามในการรับน้อยที่สุด และได้ผลตอบแทนมากที่สุด ความพยายามน้อยที่สุดคือ มีความสะดวกและความพร้อม ราคา ถูก นอกจากนี้ เรื่องของเวลา บทบาท นิสัย และประเพณี ก็มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้หรือรับสื่อด้วย สำหรับผลตอบแทนแบ่งออกเป็น

- ผลตอบแทนเร็วคือ เนื้อหาช่วยผ่อนคลายความเครียด หรือช่วยแก้ปัญหา
- ผลตอบแทนช้าคือ ข่าวสารที่ให้ความรู้ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม ฯลฯ

De Fleur (1966 อ้างในสมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ, 2539) ได้กล่าวถึงตัวแปรแทรก (Intervening Variables) ที่มีอิทธิพลในกระบวนการสื่อสารมวลชนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยเน้นให้เห็นว่าข่าวสารมิได้ไหลผ่านจากสื่อมวลชนถึงผู้รับสารและเกิดผลโดยตรงทันที แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคน เช่น ปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่จะมีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารนั้น ทำให้เกิดผลไม่เหมือนกันหรือไม่เป็นไปตามเจตนาคติของผู้ส่งสาร ทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้มีด้วยกัน 3 ทฤษฎีดังนี้

ก. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference Theory) เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในทางจิตวิทยา เช่น ทักษะคิดและความเชื่อทำให้ความสนใจในการเปิดรับข่าวสารหรือตีความหมายข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคลมีดังนี้

- มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล
- ความแตกต่างนี้มีบางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาพหรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้
- มนุษย์ซึ่งถูกชูปเลียงภายใต้สภาพการณ์ต่าง ๆ จะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไป
- การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

ความแตกต่างเหล่านี้ได้กลายเป็นสภาวะเงื่อนไข (Conditioning) ที่กำหนดการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน

ข. ทฤษฎีกลุ่มสังคม (Social Categories Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมคล้ายกันจะแสดงพฤติกรรมการสื่อสารคล้ายคลึงกัน พฤติกรรมการสื่อสารนี้ได้แก่ การเปิดรับสื่อ ความพอใจในสื่อ และอุปนิสัยการใช้สื่อร่วมกัน เป็นต้น สำหรับลักษณะทางสังคมที่สำคัญนั้นได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา อายุ เพศ และภูมิภานา ซึ่งตามสมมติฐานนั้น ประชาชนที่มีลักษณะทางสังคมอยู่ในกลุ่มเดียวกันก็มักจะมีความสนใจหรือพฤติกรรมในแนวทางเดียวกัน

ค. ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Relations Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้รับสารกับบุคคลอื่นในสังคมในลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิหรือกลุ่มทุติยภูมิ โดยกลุ่มปฐมภูมิซึ่งเป็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดในหมู่เพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน หรือในครอบครัว และวงศาณาญาติ จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากกว่ากลุ่มทุติยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดน้อยกว่า ข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับจากสื่อมวลชนมักจะถูกรับรู้หรือตีความโดยมีอิทธิพลของกลุ่มหรือบุคคลในกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น การที่ปัจเจกบุคคลจะเชื่อข่าวสารจากโฆษณาใดหรือไม่นั้น มักจะได้รับอิทธิพลจากการปรึกษาหารือได้สวนถามเพื่อนฝูงหรือผู้ใกล้ชิด อิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารในลักษณะนี้เราเรียกว่า “อิทธิพลของบุคคล” (Personal Influence)

โดยทั่วไปพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อและข่าวสาร มีเหตุผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ คือ

1. ความเหงา เป็นเหตุผลทางจิตวิทยาที่มนุษย์มักไม่ชอบอยู่ตามลำพัง จึงพยายามจะรวมกลุ่มเพื่อสังสรรค์ และถ้าไม่มีโอกาสสังสรรค์กับผู้อื่นก็จะหันมาหาสื่อต่าง ๆ แทน

2. ความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์

3. ประโยชน์ใช้สอย จะรับข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง อันนำไปสู่ความสะดวกสบาย เพลิดเพลิน สบายใจ

4. ลักษณะเฉพาะของสื่อ สื่อแต่ละประเภทจะตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับสารแตกต่างกันไป เช่น หนังสือพิมพ์ ทำให้ผู้รับสารสัมผัสกับสังคมภายนอกได้กว้างกว่าสื่ออื่น ๆ

4. การเลือกจดจำ (selective retention) หลังจากผ่านกระบวนการขั้นตอนดังกล่าวแล้ว เราก็จะกลั่นกรองโดยเลือกจดจำเฉพาะข่าวสารที่จะนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้ในโอกาสต่อไป

Dominick (1990 อ้างในปิ่นนันทนา พพนาวาน, 2533) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้รับสารมีสิทธิที่จะเลือกเปิดรับสื่อมวลชนตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งเหตุผลในการเลือกเปิดรับของผู้รับสารแต่ละคนนั้นก็แตกต่างกันไป ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

ก. เพื่อความรู้ (Cognition) หมายถึง การที่ผู้รับสารต้องการข่าวสารเพื่อสนองต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านความรู้ และความต้องการได้รับการยอมรับว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจส่วนประกอบของสังคม โดยการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบหลักต่าง ๆ

ข. เพื่อความหลากหลาย (Diversions) ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น

- การกระตุ้นอารมณ์ (Stimulation) เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจ ความสนุกสนาน ทั้งนี้เพื่อต้องการลดความน่าเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวัน

- การพักผ่อน (Relaxation) เป็นการเปิดรับสื่อเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดที่มากเกินไป หรือลดความเร่งเร้าในชีวิตประจำวันให้น้อยลง

ค. เพื่อประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) หมายถึง ความจำเป็นของบุคคลที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น การเปิดรับสื่ออาจเป็นการแสดงถึงการยอมรับการสมาคมในสังคม (Prosocial) และความผูกพันต่อผู้อื่น ซึ่งอาจแสดงออกได้ดังนี้

- การใช้ภาษาร่วมสมัย (Conversation Currency) ซึ่งผู้รับสารอาจเปิดรับสื่อเพื่อต้องการความทันสมัย โดยการแสดงออกถึงการใช้ภาษา เช่น คำพูดและความเข้าใจต่อคำนิยมใหม่ ๆ เพื่อแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยสื่อมวลชนจะเป็นสะพานเชื่อมของคนในกลุ่มเหล่านั้น

- สื่อมวลชนสัมพันธ์ (Parasocial Relationship) ในสังคมที่ก้าวหน้ามากขึ้น คนเรายังคงมีความรู้สึกใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจากเวลาที่มีอยู่จำกัดได้ถูกนำไปใช้เพื่อการแข่งขัน และการประกอบอาชีพ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการสังคม แต่การสมาคม

กับมนุษย์ด้วยกันนั้นถูกจำกัดลงด้วยสังคมที่ก้าวหน้าแบบอุตสาหกรรม มนุษย์จึงมักมีสื่อมวลชนเป็นเพื่อนแทน หรืออย่างน้อยก็อาศัยสื่อมวลชนในการแสวงหามิตรและสังคม

ง. การผลจากสังคม (Withdrawal) มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเพื่อประโยชน์ทางสังคม กล่าวคือในการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อ นั้น ก็เป็นการหลีกเลี่ยงงานประจำที่สร้างความน่าเบื่อหน่ายให้แก่ชีวิต จึงทำให้คนรีบเร่งในการทำงาน และเพื่อจะเข้าหาสื่อเพื่อความบันเทิงใจ เช่นการเปิดรับชมรายการทางโทรทัศน์

โดยสรุปแล้ว การเลือกเปิดรับและแสวงหาข่าวสารนั้น นอกจากเพื่อสนับสนุนทัศนคติหรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่เดิมแล้ว ยังเป็นการแสวงหาเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ทางอื่น ๆ เช่น เพื่อการพัฒนาตนเอง เพื่อการฝึกอบรมตนเอง เพื่อหลีกเลี่ยงจากสภาพที่เป็นอยู่ เพื่อต้องการข่าวสาร และเพื่อต้องการเข้าสังคม

การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication)

George Gerbner (อ้างใน รจิตลักษณ์ แสงอุไร, 2530) ได้ให้คำจำกัดความเพื่อสร้างความเข้าใจโดยรวมของคำว่า “การสื่อสาร” คือ กระบวนการที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์กันในสภาพแวดล้อมทางสังคมเฉพาะ จึงเห็นได้ว่าการสื่อสารมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการมีปฏิริยาของมนุษย์ วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการสื่อสารคือ การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผลบางประการในตัวผู้รับสาร โดยเกิดจากความตั้งใจของแหล่งสารซึ่งผลของการสื่อสารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 ประเด็นใหญ่คือ ระดับความรู้ของผู้รับสาร ทัศนคติของผู้รับสาร และพฤติกรรมของผู้รับสาร

Simons (อ้างใน กรรณิการ์ อัสวครเดชา, 2531) สรุปความหมายของ “การโน้มน้าวใจ” ว่าหมายถึง การสื่อสารของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น โดยการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม หรือทัศนคติ

รจิตลักษณ์ แสงอุไร (2530) ให้นิยามคำว่า “การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ” (Persuasive Communication) หมายถึง การสื่อสารเพื่อการจูงใจ ชี้นำ และชักชวนให้บุคคลทำตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวใจ โดยมุ่งไปที่เป้าหมายคือ ผู้รับสาร สถานการณ์ ข่าวสาร และช่องทางในการรับสาร

การโน้มน้าวใจโดยวิธีการสื่อสารเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้รับสารนั้น นักการสื่อสารควรจะได้ตระหนักถึงข้อพิจารณาในการสื่อสารโน้มน้าวใจ 5 ประการ เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย (กรณีการ อัสวครเดชา, 2531) คือ

1. วัตถุประสงค์ในการโน้มน้าวใจ การโน้มน้าวใจจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ระบุไว้อย่างแจ่มชัดคือ

1.1 ให้เกิดความเป็นเอกภาพ มีการเน้น การย้ำ การกระตุ้นเตือน การซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ทำให้ผู้สื่อสารสามารถเลือกใช้สารและช่องทางในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

1.3 สามารถติดตามผลการดำเนินงาน โดยมีการประเมินผลเป็นระยะตามความต้องการ รวมทั้งพิจารณาถึงปฏิกิริยาย้อนกลับ (Feed Back) แล้วนำมาปรับปรุงการสื่อสารครั้งใหม่ต่อไป

1.4 เป็นแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน ถือเป็นสิ่งจูงใจสำหรับผู้ทำการสื่อสาร

1.5 ทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ วิเคราะห์ และประเมินสารเพื่อการโน้มน้าวใจได้อย่างถูกต้อง

2. การถือผู้รับสารเป็นศูนย์กลางในการโน้มน้าวใจ ผู้รับสารสำคัญมากสำหรับการโน้มน้าวใจ ต้องมีการวิเคราะห์อย่างแน่ชัดว่าผู้รับสารคือใคร เป็นอย่างไร มีประสบการณ์ การรับรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และระบบสังคมวัฒนธรรมอย่างไร เราจะไม่สามารถโน้มน้าวใจได้หากไม่รู้จักวิเคราะห์ผู้รับสารอย่างแจ่มแจ้งและถือผู้รับสารเป็นศูนย์กลางในการเตรียมสารที่ถูกต้องเหมาะสม

3. กระบวนการโน้มน้าวใจ การโน้มน้าวใจเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นกระบวนการเพราะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด ทั้งนี้กระบวนการโน้มน้าวใจจะประกอบด้วย

3.1 ผู้ส่งสารต้องมีเป้าหมายที่แน่นอน มีวัตถุประสงค์ตั้งไว้เด่นชัด

3.2 วิเคราะห์ผู้รับสารอย่างถ่องแท้ เพื่อทำการเตรียมสาร

3.3 การเลือกสื่อหรือช่องทางส่งสารถึงผู้รับสาร

3.4 ผู้รับสารถอดรหัสของสารและตีความ

3.5 การมีปฏิกิริยาตอบสนอง

กระบวนการโน้มน้าวใจจะเกี่ยวข้องกับหลักจิตวิทยา คือการโน้มน้าวใจจะเป็นไปได้เมื่อ ผู้รับสารมีความตั้งใจรับ และใช้สัญลักษณ์ที่เห็นได้และฟังได้ เพื่อให้สารเข้าใจง่าย รวมทั้งการเร้าความต้องการและความจำเป็นของผู้รับสารและให้การตอบสนองของผู้รับสารได้ตามที่ต้องการ

4. ข้อจำกัดของการโน้มน้าวใจ ประกอบด้วย

4.1 การแลกเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม อาจใช้เวลานานกว่าจะมองเห็นผล

4.2 การโน้มน้าวใจขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ส่งสาร

4.3 การโน้มน้าวใจต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4.4 มีช่องว่างระหว่างทักษะของผู้ส่งสาร และความสามารถในการตอบสนองของผู้รับสาร บางครั้งผู้รับสารอาจจะทำตามเช่นอยากซื้อแต่ไม่มีเงิน

4.5 การโน้มน้าวใจในปัจจุบันมีมากอย่างกว้างขวาง ผู้รับไม่พร้อมที่จะรับหรือได้รับ แต่ไม่เชื่อไม่ทำตาม ซึ่งเป็นสิทธิของผู้รับในการตัดสินใจเลือก

4.6 องค์ประกอบทางจิตวิทยาในการโน้มน้าวใจ ผู้สื่อสารโน้มน้าวใจต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาของบุคคลในเรื่องของความสนใจและการรับรู้ของผู้รับสาร โดยสังเกตการเปิดรับของบุคคลด้วยอวัยวะสัมผัสต่าง ๆ อันได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส กระบวนการรับรู้ซึ่งจะแปลความหมายของสิ่งที่ได้สัมผัส ถ้าคนเราไม่สนใจ ไม่เปิดรับ การสื่อสารจะไม่เกิดขึ้นและจะไม่มีการรับรู้สิ่งใดเลย

นอกจากจะต้องคำนึงถึงข้อพิจารณาต่าง ๆ ในการสื่อสารโน้มน้าวใจดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว นักการสื่อสารยังจะต้องคำนึงถึงปัจจัยของผู้รับสารที่จะมีผลต่อการโน้มน้าวใจโดยทั่ว ๆ ไป (วาสนา จันทร์สว่าง และ ทศนีย์ อินทรสุขศรี, 2532) คือ

1. ลักษณะของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม บุคคลที่มีการศึกษามีแนวโน้มที่จะยอมรับฟังข้อมูล และคิดหาเหตุผลในการ

ตัดสินใจมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมองเหตุการณ์กว้างไกลได้มากกว่า เพราะฉะนั้นพื้นฐานของบุคคลสำคัญสำหรับการที่จะโน้มน้าวจิตใจ

2. ประโยชน์ของสิ่งที่นำเสนอ สิ่งไหนสนใจมากกว่า ให้ประโยชน์ในการปฏิบัติตามมากกว่า บุคคลอาจจะยอมรับปฏิบัติตามโดยถือประโยชน์สูงสุด ทั้ง ๆ ที่อาจจะไม่เห็นด้วยกับสิ่งนั้น

3. ความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้ที่มีความมั่นใจในตนเองสูง การโน้มน้าวใจจะยากกว่าต้องใช้ความพยายามในการให้ข้อมูล และใช้เวลา แต่จะมีข้อดีว่าผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แม้จะขัดแย้งกับความคิดเห็นของตน ซึ่งต่างกับผู้ที่มีความมั่นใจในตัวเองต่ำ จะรับเฉพาะความคิดเห็นข้างเดียวกับตนเองเท่านั้น จะไม่ยอมรับในสิ่งตรงข้ามหรือสิ่งที่ขัดแย้งกับตนเองเลย

4. การรับรู้ดั้งเดิม ถ้าบุคคลรับรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งมามากพอแล้ว มักจะไม่สนใจในสิ่งนั้นอีกหากมีใช้ของใหม่กว่า ฉะนั้นการโน้มน้าวใจต้องนำเสนอเรื่องราวหรือข้อมูลใหม่ ๆ เสมอ หากเป็นของเก่าก็ต้องทำให้ดูเสมือนเป็นสิ่งใหม่กว่าด้วยลีลาใหม่ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับเทคนิคการนำเสนอ

5. บุคลิกภาพส่วนบุคคล ผู้มีบุคลิกภาพแบบเผด็จการ แบบอำนาจนิยม จะไม่มีความยืดหยุ่น และจะสื่อสารโน้มน้าวใจได้ยากมาก บุคคลกลุ่มนี้จะรับรู้จากผู้ส่งสารที่เหนือกว่า เป็นที่น่าเชื่อถือมากกว่าเท่านั้น ส่วนผู้ที่มิได้มองโลกในแง่ดีจะโน้มน้าวใจได้ง่าย ยินดีที่จะรับฟังและปฏิบัติตาม แต่ผู้ที่มีใจคับแคบมองโลกในแง่ร้าย จะไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นใหม่ ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้ที่โน้มน้าวใจได้ยากกว่า

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร

อรรถณ ปิณฑน์โอวาท (2537) กล่าวถึง ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารว่า ได้มีการศึกษาโดยนักวิชาการสื่อสารที่สำคัญหลายคน ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารนั้น อริสโตเติล ได้กล่าวถึงเมื่อสองพันปีล่วงมาแล้วว่า บุคลิกของผู้พูดเป็นสาเหตุสำคัญของการโน้มน้าวใจโดยการพูด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้ฟังไม่รู้จริงในเรื่องที่ฟัง หรือความเห็นถูกแบ่งแยก เมื่อนั้นผู้พูดมีความหมายมาก การโน้มน้าวใจด้วยบุคลิตมาจากเหตุ 3 ประการคือ

1. ผู้พูดต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาหลักซึ่ง มีไหวพริบ เขวี้ยงปัญญา กอปรด้วย วิจารณ์อย่างดี (intelligence)
2. ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความตั้งใจจริงที่จะ รักษาประโยชน์ให้ (good will)
3. ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี มันอยู่ในศีลธรรม (good character) คือ เป็นผู้รักความยุติธรรม กล้าหาญ ชัยยังชั่วใจ เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เสร้นิยม สุภาพ สุขุมรอบคอบ พุคจริงทำจริง รักษาคำพูด

การวิจัยด้านความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารได้พัฒนาโดย เบอร์โล (Berlo) และ คณะ (1966) ซึ่งวิเคราะห์ออกมาได้ข้อสรุปว่ามีปัจจัย 3 ประการที่ผู้รับสารมักจะใช้ในการ ตัดสินความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ได้แก่

1. ปัจจัยที่สร้างความอบอุ่นใจ (safety factor) ผู้ส่งสารที่จะมีคุณลักษณะด้าน นี้ได้ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้คือ ใจดี เข้ากับคนอื่นได้ง่าย มีความเป็นเพื่อน ไม่ขัดคอใคร น่าคบ สุภาพ ไม่เห็นแก่ตัว ยุติธรรม รู้จักให้อภัย เอื้อเฟื้อ ร่าเริง มีศีลธรรม อดทน สงบเยือกเย็น
2. ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติของผู้ส่งสาร (qualification factor) ส่วนใหญ่ปัจจัยนี้ จะเน้นความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ของผู้ส่งสาร คุณสมบัติเหล่านี้ได้แก่ มีประสบการณ์ ด้านใดด้านหนึ่ง ได้รับการฝึกฝน มีความชำนาญ มีอำนาจในหน้าที่ มีความ สามารถ มีเขวี้ยงปัญญา
3. ปัจจัยด้านพลวัติของผู้ส่งสาร (dynamism factor) เป็นปัจจัยที่แสดง ความคล่องแคล่ว ความกระตือรือร้น ความไม่เฉื่อยชาของผู้ส่งสาร ลักษณะเหล่านี้ได้แก่ รู้จัก เอาใจเขามาใส่ใจเรา ตรงไปตรงมา กล้าแสดงออก กระตือรือร้น รวดเร็ว คล่องแคล่ว

โดยสรุปจะเห็นว่า ผู้ส่งสารมีความสามารถในการโน้มน้าวใจได้ และเชื่อมั่น ว่าเรื่องที่ผู้ส่งสารพูดจะมีความสำคัญน้อยกว่าบุคลิกภาพของตัวผู้ส่งสารเอง ซึ่งจะมีพลัง สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติผู้รับสารได้มากกว่า หรืออีกนัยหนึ่งถ้าผู้ฟังเห็นว่าผู้พูด เป็นผู้ที่ไม่น่าเชื่อถือแล้ว ไม่ว่าเรื่องที่พูดจะเป็นเรื่องอะไรก็ย่อมจะไม่น่าเชื่อถือตามไปด้วย

การพิจารณาผลของการโน้มน้าวใจ

ผลของการโน้มน้าวใจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงความรู้ การรับรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม ในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจจะไม่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน แต่ผลอาจจะยังตั้งสมอยู่ในความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสารนั้น ๆ

Rosenberg & Hovland (อ้างใน กรรณิการ์ อัสวครเดชา, 2530) กล่าวถึงผลของการโน้มน้าวใจว่า เมื่อผู้รับสารเกิดความสนใจและตอบสนองต่อเนื้อหาสาร ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และความเชื่อ ทั้งในด้านการรู้ และจิตสำนึก การเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ และความรู้สึก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงภายนอกร่างกายของผู้รับสาร

โฮฟแลนด์และคณะ (1953) เห็นว่าการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจจะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับตัวแปรพื้นฐาน 3 ตัวคือ

ก. ความใส่ใจ (Attention) การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่จะได้ผลต้องทำให้ผู้รับสารเกิดความใส่ใจต่อสารในเบื้องต้น ทั้งนี้ ผู้ส่งสารอาจสร้างจุดดึงดูดความสนใจหรือสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้นในใจของผู้รับสารก่อน เช่น สุขภาพร่างกายที่ดีควร จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ตลอดเวลา การออกกำลังกายเพื่อให้แข็งแรง การรับประทาน อาหารที่มีประโยชน์ รวมทั้งการเอาใจใส่ต่อคำสอนทางพุทธศาสนา

ข. ความเข้าใจ (Comprehension) จะพิจารณาต่อไปว่าผู้รับสารเข้าใจสารที่สื่อไปหรือไม่ หากผู้รับสารเข้าใจโอกาสที่เขาจะเห็นด้วยก็มีมากขึ้น แต่หากไม่เข้าใจผลก็อาจจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม เช่น ประชาชนมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับผลจากการทำความดี

ค. การยอมรับ (Acceptance) เมื่อผู้รับสารใส่ใจและเข้าใจแล้ว ต่อไปจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าผู้รับสารยอมรับในประเด็นต่าง ๆ ในสารหรือไม่ การยอมรับนี้ขึ้นอยู่กับตัวจูงใจ (Incentive) ที่จะทำให้ผู้รับสารยอมรับสารนั้น ๆ ซึ่งตัวจูงใจนี้อาจจะเป็นตัวเสริมแรงต่าง ๆ เช่น การวิจัยในครั้งนี้จะต้องพิจารณาว่าคนในกรุงเทพฯ มีการยอมรับต่อพุทธศาสนามากน้อยเพียงไร

แนวคิดทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ

แนวคิดทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากแนวทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจ (Action / Motivation perspective) แนวทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อเน้นใช้แนวทางการอธิบายพฤติกรรมผู้รับสาร ด้วยหลักการเดียวกันกับแนวทฤษฎีพฤติกรรมแรงจูงใจ และยังเป็นหลักการที่พัฒนามาจากแนวทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจด้วย คือเน้นการใช้สื่อที่ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และเหตุผลตามหลักการที่ Alfred Schutz (1972 อ้างใน อรรถรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2537) ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจ เนื่องจากก่อนมนุษย์จะลงมือทำอะไร จะต้องวาดภาพไว้ในใจก่อนแล้วว่านี้คือสิ่งที่ตนต้องการกระทำ นักวิชาการสื่อสารจึงได้นำแนวทฤษฎีนี้มาใช้กับพฤติกรรมการเปิดรับสารของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์ที่การใช้สื่อมีลักษณะเกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และผู้รับสารสามารถอธิบายทางเลือกของเขาได้

แนวทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจมีพื้นฐานหลักอยู่ 3 ประการคือ

1. พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นอิสระไม่เพียงแต่ที่จะเลือกพฤติกรรมต่าง ๆ ได้เท่านั้น หากแต่ยังมีอิสระที่จะให้ความหมายส่วนตัวกับพฤติกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นเหมือนกับคนอื่น ๆ
2. แม้ว่าจะมีแรงจูงใจบางอย่างอยู่ภายในมนุษย์ แต่เราควรเลือกศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่ผู้รับสารสามารถอธิบายความหมาย และวัตถุประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

3. ทฤษฎีนี้มีสิ่งสำคัญคือเรื่องของอนาคต อนาคตที่ผู้รับสารสามารถมองเห็น นั่นคือ ผู้รับสารสามารถคาดการณ์ได้ว่าหากพฤติกรรมเช่นนี้เกิดขึ้น จะมีสิ่งใดเกิดขึ้นตามมาบ้างในอนาคต ด้วยเหตุนี้คำว่า ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) จึงถูกนำมาใช้กับแนวทฤษฎีนี้ เมื่อได้นำเอามาใช้ศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสาร และพฤติกรรมการสื่อสาร

McQuail and Gurevitch (1974 อ้างใน อรรถรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2537) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทฤษฎีนี้ว่า ในการนำแนวทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้กับการศึกษาผู้รับสารนั้น พฤติกรรมการเปิดรับสื่อถูกมองว่าเป็นพฤติกรรมอิสระซึ่งผู้รับสาร

แสวงหาเพื่อจะได้มาซึ่งผลประโยชน์ฉับพลัน (immediate benefits) หรือผลประโยชน์ที่ตามมาในอนาคต (delayed benefits) ซึ่งล้วนแต่เป็นผลประโยชน์ที่ผู้รับสามารถมองเห็นและต้องการ

นอกจาก Katz แล้ว Blumler, McQuail and Brow (อ้างใน พีระ จิรโสภณ, 2527) สร้างชุดตัวแปรความพึงพอใจ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. หลีกหนีจากสภาพไม่พึงพอใจ (diversion) ซึ่งจะออกมาในรูปแบบของการใช้สื่อเพื่อหลบหนีปัญหา เพื่อหลีกหนีงานประจำและเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ เป็นต้น
2. มนุษย์สัมพันธ์ (personal relation) ใช้สื่อเพื่อให้มีเรื่องราวไปพูดคุยกับผู้อื่น หรือเพื่อให้มีโอกาสใช้เวลาอยู่ร่วมกับคนในครอบครัว เป็นต้น
3. เอกลักษณะของปัจเจกบุคคล (personal identity) ได้แก่ การอ้างอิงบุคคล การค้นหาความจริง และเพื่อให้ได้ข้อมูลมาเป็นแรงเสริมย้ำความเชื่อของตนเอง เป็นต้น
4. ติดตามข่าวสาร (surveillance)

นอกจากนี้ A.A. Berger (1982 อ้างใน ปิ่นนิตดา นพพานวัน, 2533) รวบรวมการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อโทรทัศน์ ดังนี้

1. เพื่อความสนุกสนาน รื่นรมย์ เนื่องจากคนทุกคนต้องการความบันเทิง เพื่อหาความสนุกสนาน และความสุขส่วนตัว สื่อจึงเป็นแหล่งของความเพลิดเพลินใจในทางสร้างสรรค์
2. เพื่อตัวตนของผู้มีอำนาจมีอำนาจเพิ่มขึ้นหรือลดลง ในสังคมอเมริกัน สื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมในการลดคุณค่าหรืออำนาจของผู้ที่มีอำนาจในสังคม โดยเฉพาะผู้มีอำนาจที่คนในสังคมไม่ชอบ เช่น นักการเมือง ทหาร อาจารย์ จิตแพทย์ ฯลฯ ขณะเดียวกัน สื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้ชมในการเพิ่มคุณค่าหรืออำนาจของคนบางกลุ่ม เช่น นักบวช ศัลยแพทย์ และนักสืบ ดังนั้นสื่อจึงแสดงบทบาทที่สำคัญในการสอนเราว่าเราควรจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจและเกี่ยวข้องกับตัวตนของอำนาจอย่างไร
3. เพื่อหาประสบการณ์ด้านความสวยงาม เช่น คนตรี งานศิลปะ และคนที่มีความเสน่ห์ โดยเฉพาะผู้หญิงสาวสวย

4. เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโดยผ่านสื่อ เนื่องจากสื่อทำหน้าที่ให้กรอบการอ้างอิงทางวัฒนธรรมแก่ผู้ชม เป็นหัวข้อสนทนาที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ชมสัมพันธ์กับผู้อื่น

5. เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นและข้อมูลข่าวสาร เป็นการตอบสนองความต้องการในการรับรู้ข่าวสารว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น ความพึงพอใจในการแสวงหาข่าวสารอาจกระทำโดยความอยากรู้อยากเห็นที่กระตือรือร้นหรือเป็นธรรมชาติ

6. เพื่อตอบคำถามหลักคำสอนทางศาสนาและความเชื่อ

7. เพื่อการผ่อนคลายอารมณ์และการเบี่ยงเบน สื่อช่วยผู้ชมหลีกเลี่ยงจากความเครียดและความวิตกกังวล และช่วยฆ่าเวลาอาจดูเหมือนว่าผู้ชมไม่ได้ทำอะไรเลย (และคิดว่าการไม่ได้ทำอะไรเลย) แต่แท้จริงแล้วมีหลายสิ่งกำลังเกิดขึ้น

8. เพื่อให้มีประสบการณ์ร่วมเกี่ยวกับความจริงในสังคม ช่วยให้ผู้ชมสามารถเตรียมตัวเตรียมใจเมื่อต้องการประสบเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

9. เพื่อปลดปล่อยอารมณ์ โดยไม่มีกฎเกณฑ์ทางสังคมมาควบคุม เช่น ความรัก ความเกลียด ความน่ากลัวและความน่าขยะแขยง ฯลฯ สื่อช่วยให้ผู้ชมมีประสบการณ์เชิงอำนาจโดยไม่ต้องเสียใจกับผลที่เกิดขึ้น

10. เพื่อหาแบบอย่างในการเลียนแบบ แบบอย่างที่ปรากฏในสื่อช่วยให้ผู้ชมสามารถบ่งบอกตัวเอง และสอนให้ผู้ชมสามารถต่อสู้กับสถานการณ์นั้น ๆ และเข้าใจลักษณะทางสังคมของตน

11. เพื่อหาเอกลักษณ์ให้กับตนเอง จากวีรบุรุษ และผู้ร้ายที่เราติดตามในสื่อ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้ชมสร้างบุคลิกลักษณะให้กับตน

12. เพื่อหาข้อมูลข่าวสารความเป็นไปของโลก

13. เพื่อยืนยันความเชื่อในเรื่องความถูกต้อง และความยุติธรรม

14. เพื่อหาความเชื่อแบบความรักโรแมนติก

15. เพื่อหาความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น ความน่ากลัว เรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ และสิ่งที่มีพลังอำนาจลึกลับ

16. เพื่อผู้อื่นทำความผิด เนื่องจากมนุษย์ทุกคนย่อมสามารถทำความผิดได้ ดังนั้น เมื่อผู้ชมเห็นผู้อื่นทำความผิด เช่นเดียวกับหรือเหมือนกับที่ตนทำ ผู้ชมจะรู้สึกผิดน้อยลง เพราะสรุปได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่จะทำผิดได้ หรืออีกด้านหนึ่งผู้ชมอาจรู้สึกเหนือ

กว่า เพราะคนไม่ “โง่” พอที่จะทำความผิดเช่นนั้น รวมทั้งผู้ชมยังสามารถเรียนรู้จากการดูผู้อื่นทำความผิดและหลีกเลี่ยงที่จะทำความผิดเช่นเดียวกันนั้น

17. เพื่อคุฏฐะเบียบข้อบังคับของโลก เพื่อตอกย้ำความเชื่อที่ว่าทุกสิ่งมีเหตุผลที่ทำให้เป็นไป สื่อช่วยให้เราเข้าใจคุฏฐะเบียบของโลก เช่น กฎธรรมชาติ จิตวิทยาของคนแรงงูใจ และปรากฏการณ์ทางสังคม

18. เพื่อมีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์หรือมีความรู้สึกร่วมในเหตุการณ์สำคัญ เพื่อนำเรื่องราวที่ได้รับไปพูดคุยกับผู้อื่น

19. เพื่อระบายอารมณ์ความเครียด สื่อช่วยผ่อนคลายอารมณ์โกรธ ความกังวล ความเป็นศัตรู หรืออารมณ์ที่ไม่ดีต่าง ๆ

20. เพื่อปลดปล่อยอารมณ์ทางเพศ เนื่องจากเรื่องราวทางเพศเป็นองค์ประกอบหลักของสื่อ ประสบการณ์ทางเพศของผู้ชมมักเกิดจากความรู้สึกร่วมที่มากับสื่อ ไม่ว่าความรู้สึกร่วมที่ให้ความผ่อนคลายหรือก่อให้เกิดความกังวลและความรู้สึกทางลบ (เช่น การมองผู้หญิงสาวสวยในสื่อ เนื่องจากภรรยาหรือแฟนของตนไม่ใช่สาวสวย) สื่อจึงช่วยตอบสนองความคิดเพื่อฝันของผู้ชม

21. เพื่อสำรวจข้อห้ามทางสังคม สื่ออนุญาตให้ผู้ชมสำรวจสิ่งที่เป็นข้อห้าม “จากระยะห่าง” ผู้ชมสามารถได้รับประโยชน์ 2 ด้าน คือ ผู้ชมสามารถสำรวจเรื่องราวและได้รับความตื่นเต้นกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น และผู้ชมได้รับความรู้สึกพอใจทางศีลธรรมโดยการลงโทษการกระทำผิดข้อห้ามทางสังคมนั้น

22. เพื่อให้มีประสบการณ์ต่อสิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัว

23. เพื่อตอกย้ำคุณค่าทางศีลธรรม จิตใจ และวัฒนธรรมของสังคม คุณค่าเหล่านี้เป็นความเชื่อซึ่งเราได้รับการสั่งสอนมาจากคนรอบข้างและสังคม ว่าอะไรเป็นความดี ความชั่ว อะไรเป็นสิ่งที่สามารถทำได้และทำไม่ได้ อะไรคือความยุติธรรมและไม่ยุติธรรม สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับการกระทำและการดำเนินชีวิตของคนเรา คุณค่าเหล่านี้มักถูกนำมาอ้างเป็นพื้นฐานในชีวิตและสังคม สื่อมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนคุณค่าดังกล่าว

24. เพื่อดูพฤติกรรมของผู้ร้าย โดยทั่วไปบทบาทของผู้ร้ายมักน่าสนใจกว่า พระเอกและนางเอก (หรือบางครั้งเราอาจเห็น “พระเอกร้ายที่ดี” และ “คนร้ายดีที่ร้าย”) ผู้ร้ายสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างและสามารถเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้ชมชอบดูสิ่งน่ากลัวที่คน

ร้ายทำ ขณะเดียวกันผู้ชมก็ชอบที่จะเห็นคนร้ายถูกลงโทษ ซึ่งเป็นการตอบสนองความพึงพอใจของคนดู 2 ประการพร้อม ๆ กัน

บทบาทและอิทธิพลการรับชมทางโทรทัศน์

ในการเปิดรับทางโทรทัศน์ของประชาชนในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความสำคัญอย่างมากประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่ง วิจิตร อาวะกุล (2522 : 167) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโทรทัศน์ไว้ว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความเร็วสูง สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสด ๆ ไปยังประชาชนได้ทันที จึงเสนอข่าวสารได้รวดเร็วและยังเป็นสื่อที่มีแรงจูงใจสูง อีกทั้งสามารถส่งไปได้ไกลทุกหนทุกแห่ง

ปัญญา สิริโรจน์ (2527 : 1) กล่าวถึงความสำคัญของโทรทัศน์ว่า โทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก โทรทัศน์เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของเครื่องมือสื่อสารมวลชน หากจะเปรียบเทียบในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายที่ใช้อยู่ในทุกวันนี้แล้ว นับว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถส่งข่าวสารความรู้และความบันเทิงไปได้ในขอบเขตที่กว้างเป็นสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น เพราะโทรทัศน์มีลักษณะพิเศษคือ เห็นได้ทั้งภาพและได้ยินเสียงไปด้วยในเวลาเดียวกัน

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงทั้งในด้านบวกและลบ แต่ที่เราเห็นและติดตามมานั้นหลาย ๆ ฝ่ายต่างก็ระมัดระวังถึงภัยอันแฝงตัวมากับโทรทัศน์เสมอๆ สำหรับ ประมะ สตะเวทิน (2528 : 50) กล่าวถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ โดยสรุปดังนี้

1. โทรทัศน์สามารถกระตุ้นหรือส่งเสริมให้ประชาชนกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อประชาชนมีความโน้มเอียงที่จะทำเช่นนั้นอยู่แล้ว

2. โทรทัศน์สร้างทัศนคติ และค่านิยมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับบุคคลที่ยังไม่เคยมีความรู้และประสบการณ์กับสิ่งนั้นมาก่อน ทัศนคติและค่านิยมใหม่ที่จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้น ๆ ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่เสนอเรื่องราวแนวเดียวกัน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ เท่านั้น จะมีลักษณะของอิทธิพลสะสม ไม่ใช่อิทธิพลที่เห็นผลทันทีหรือในระยะเวลาอันสั้น

3. โทรทัศน์ทำให้บุคคลจิตใจตายด้าน ขาดความเห็นอกเห็นใจ ในออสเตรเลียพบว่า บุคคลที่ดูรายการทีวีประเภทอาชญากรรมมากจนเกินไปจะไม่มีความรู้สึกตื่นเต้นอีก เมื่อดูซ้ำ ๆ การดูมาก ๆ ทำให้ผ่านการตื่นเต้นมามากจนจิตใจตายด้าน ดังนั้นจึงไม่เกิดอารมณ์ใด ๆ และเกิดอาการเฉื่อยชาเมื่อดูรายการเช่นนั้น และกลายเป็นคนไม่สนใจใฝ่ดี ไม่เห็นอกเห็นใจคนที่ประสบเคราะห์กรรมจากอาชญากรรมต่าง ๆ

ทำนอง สิงคาลวณิช (2528 : 10) กล่าวว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่คล้ายภาพยนตร์ ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลต่อผู้รับมากขึ้นเพราะให้ได้ทั้งภาพที่เคลื่อนไหวและเสียงในขณะเดียวกัน จึงก่อให้เกิดแรงกระตุ้นและความสนใจสูง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ดีที่สุด

ขวัญใจ จินะปรีวคอาภรณ์ (2533 : 1) ให้ความเห็นว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในการรับบริการข่าวสารความรู้และความบันเทิง เป็นสื่อที่รวมเอาคุณลักษณะของสื่อมวลชน 3 ประเภทเข้าไว้ด้วยกันคือ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ ดังนั้นทุกครั้งที่ออกอากาศจึงได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก

จุไรพร จินตกานนท์ และปราณี นนทมาศ (2534 : 12) ให้ความเห็นว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่คนนิยมสูงสุด และมีอิทธิพลต่อผู้ชมมากที่สุดเช่นกัน ลักษณะเด่นของโทรทัศน์ได้แก่ ความสามารถในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทั้งภาพและเสียงได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ เพราะเหตุนี้เองจึงทำให้โทรทัศน์มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรมของผู้ชม

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่นับวันก็ยิ่งจะมีบทบาทต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะโทรทัศน์สามารถส่งข่าวสารได้รวดเร็วทันเหตุการณ์ อีกทั้งยังเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับชั้น แม้แต่ผู้ที่มิถกษะในการอ่านออกเขียนได้ต่ำก็สามารถเข้าใจเนื้อหาจากโทรทัศน์ได้ง่าย เพราะได้เห็นทั้งภาพและได้ยินเสียงไปพร้อม ๆ กันด้วย โทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการศึกษา และยังได้รับความนิยมทั้งจากรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์อีกด้วย นอกจากนี้โทรทัศน์ยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและค่านิยมของประชาชน อีกทั้งโทรทัศน์ยังช่วยรักษามาตรฐานทางวัฒนธรรมและ

สร้างความคิดให้เกิดแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่โทรทัศน์จะมีคุณค่ามาน้อยแค่ไหน
นั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหาและการนำเสนอของรายการนั้น ๆ

ผลของการสื่อสารมวลชนในแนวทฤษฎีนี้ จึงขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรง
จูงใจที่มาจากปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางจิตวิทยาของผู้ใช้สื่อที่มีต่อข่าวสารต่าง ๆ ที่
ส่งผ่านมาทางสื่อมวลชน ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีความต้องการใช้ข่าวสารสนองตอบความ
พึงพอใจด้วยเหตุผลที่ต่างกัน

แนวคิดทฤษฎีการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนา

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) (อ้างถึงใน ชำนาญ นิสารัตน์, สิทธิ บุตร
อินทร์ และเคื่อน คำดี, 2533) กล่าวถึง จุดมุ่งเน้นของการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธ
ศาสนาว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกคนขึ้น
โดยมุ่งเน้นถึงกลุ่มคนที่มีความวุ่นวาย หรือความทุกข์ทั้งหมด พระพุทธศาสนาจะเน้นที่
หลักธรรม คำสอนเพื่อให้คนคิดถึงสาเหตุแห่งความทุกข์ ให้หยุดพิจารณาหลักธรรมตาม
เหตุผลที่เป็นจริง โดยอาศัยหลักของศรัทธาคือความเชื่อ แต่ไม่ใช่เชื่ออย่างงมงาย ให้เชื่อ
ด้วยหลักแห่งเหตุผลตามความเป็นจริง เช่น ในเรื่องของอริยสัจ 4 ข้อที่ว่า ทุกข์ให้รู้ว่าเป็น
คือทุกข์ เมื่อรู้แล้วให้คิดถึงสาเหตุที่ทำให้ทุกข์เกิด ให้พิจารณาถึงความดับทุกข์ และวิธี
การแก้ทุกข์ สิ่งเหล่านี้เมื่อคิดถึงเหตุผลได้แล้ว จุดแห่งปัญญาทั้งหลายก็จะเกิดตาม นี่คือ
หลักแห่งจินตมยปัญญา อันเป็นปัญญาที่เกิดจากการนึกคิดถึงเหตุผล พระพุทธศาสนามี
หลักธรรมที่เป็นจุดแห่งความคิดมากมายโดยอาศัยศรัทธาเป็นตัวพื้นฐานและมีปัญญาเป็น
ผลที่เกิดตามมา จุดมุ่งเน้นของการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็นหัวข้อ
ดังนี้

1. พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาศรัทธา และปัญญาที่ถูกต้อง พระพุทธ
ศาสนาเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม สอนให้มนุษย์พึ่งตนเอง ฝึกหัด และอบรมพัฒนาคน
เอง โดยเน้นในเรื่องของศรัทธาและการใช้ปัญญา ไม่หวังพึ่งพาสีงภายนอก ไม่ว่าจะเป็น
เทพเจ้าสูงสุด หรือเทวดาใด ๆ

1.1 การพัฒนาศรัทธา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเน้นหนักใน
เรื่องการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักกำจัดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยการ

พิจารณา ให้เห็นต้นเหตุของความทุกข์ แล้วแก้ไขให้ถูกทาง ไม่ให้เชื่อถืออย่างมงายไว้ เหตุผล พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักความเชื่อไว้ 10 ประการ ซึ่งต่อมาได้บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก เป็นพระสูตร สูตรหนึ่งชื่อว่า “เกสปุตตสูตร” บางทีก็เรียกว่า “กาลามสูตร” เนื้อความในกาลามสูตรนี้เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาเป็นหลักในการคิดพิจารณาหาเหตุผล ก่อนที่จะเชื่ออะไรง่าย ๆ หลักที่ควรนำมาพิจารณาก่อนที่จะเชื่อถือมีดังนี้

- ก. อย่าเชื่อเพียงเพราะได้ยิน ได้ฟังตาม ๆ กันมา
- ข. อย่าเชื่อเพียงเพราะการถือสืบ ๆ กันมา
- ค. อย่าเชื่อเพียงเพราะข่าวที่เล่าต่อกัน
- ง. อย่าเชื่อเพียงเพราะอ้างว่า มีอยู่ในคัมภีร์หรือคัมภีร์
- จ. อย่าเชื่อเพียงเพราะตามหลักตรรกศาสตร์ หรือนักเคเอา
- ฉ. อย่าเชื่อเพียงเพราะด้วยการคาดคะเน
- ช. อย่าเชื่อเพียงเพราะด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล
- ซ. อย่าเชื่อเพียงเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน
- ฌ. อย่าเชื่อเพียงเพราะเห็นว่าผู้พูดเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ
- ฎ. อย่าเชื่อเพียงเพราะนับว่าท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา

1.2 การพัฒนาปัญญา ปัญญาคือ ความรอบรู้ ความฉลาดอันเป็นผลมาจากการเรียนและคิด บ่อเกิดแห่งปัญญามี 3 ประการคือ

ก. สุตมยปัญญา สุตะ แปลว่า ฟัง การฟังเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาได้อย่างหนึ่ง แต่จะได้ผลก็ต้องตั้งใจฟัง เช่น เมื่อครูสอนอยู่เราไม่ตั้งใจฟัง จิตใจไม่เป็นสมาธิคิดไปถึงเรื่องอื่น ๆ ถึงแม้จะฟังก็จะไม่ได้รับความรู้

ข. จินตามยปัญญา จินตะ แปลว่า คิด การเรียนนั้นถ้าเพียงแต่ฟัง หรืออ่านเฉย ๆ ไม่ใช่ความคิดพิจารณา ความรู้ที่ได้ก็ไม่แตกฉานเป็นเพียงรู้เท่าคำเรา ต้องอาศัยการคิดพิจารณาหาเหตุผลเปรียบเทียบกับจึงจะมีความรู้กว้างขวาง

ค. ภาวนามยปัญญา ภาวนา แปลว่า การทำให้เกิดขึ้น การฝึกอบรม ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้เท่าทัน เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนมีจิตใจเป็นอิสระไม่ถูกรอบงำด้วยกิเลส พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติมากกว่าการเรียนทางทฤษฎีแต่ขาดการปฏิบัติ

2. พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกอบรมตน การพึ่งตนเอง และการมุ่งอิสรภาพ

2.1 การฝึกอบรมตน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมตนเป็นอย่างมาก การปฏิบัติธรรมทุกอย่างในพระพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ล้วนเป็นการฝึกอบรมตนทั้งสิ้น หลักธรรมที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมตนมีหลายข้อ เช่น

ก. ภาวนา แปลว่า ทำให้เกิดให้มีขึ้น ทำให้มีให้เป็นขึ้น หมายความว่า อะไรที่ยังไม่มีก็ทำให้มีขึ้น อะไรที่ยังไม่เป็นที่ให้เป็นขึ้น ซึ่งหมายถึง การฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมให้เกิดขึ้น เช่น การฝึกอบรมจิตให้เป็นสมาธิ การฝึกอบรมจิตให้มีเมตตา

ข. ทมะ แปลว่า การฝึก หมายถึง การฝึกปรับปรุงตน การรู้จักข่มจิต ข่มใจ บังคับ ควบคุมตนเองได้ ไม่พูดไม่ทำอะไรไปตามอารมณ์ แต่พูดและทำตามเหตุผลที่พิจารณาแล้วว่ามีประโยชน์

ค. ศึกษา แปลว่า การศึกษา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมมี 3 อย่าง รวมเรียกว่า ไตรสิกขา คือ

- อริสัสสิกขา ฝึกอบรมในเรื่องศีล ควบคุมความประพฤติทางกายและวาจา
- อริจิตตสิกขา ฝึกอบรมในเรื่องจิต คือ การฝึกสมาธิ
- อริปัญญาสิกขา ฝึกอบรมในเรื่องปัญญา

พระพุทธศาสนาเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ ฝึกฝนได้ตั้งแต่วัยเยาว์แต่ยังมีสัญชาตญาณป่าเถื่อนไปจนกระทั่งเป็นพระอรหันต์ชั้นสูงสุดคือ พระพุทธเจ้า

2.2 การพึ่งตนเอง พระพุทธศาสนาสอนให้รู้จักพึ่งตนเอง หวังผลสำเร็จด้วยการลงมือทำ และรู้จักแก้ไขปรับปรุงตนเอง อย่าไปหวังพึ่งปัจจัยภายนอก เพราะปัจจัยภายนอกนั้นไม่แน่นอน มีพระพุทธรูปหลายปางที่สอนให้พึ่งตนเอง เช่น อดดาหิ อดคโน นาโถ : คนเป็นพึ่งแห่งตน โก หิ นาโถ ปโร สยา : คนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้

หลักคำสอนให้พึ่งตนเองมีจุดประสงค์เพื่อให้เรามีความเพียรพยายามในการที่จะประพฤติดนให้เป็นคนดี ทำความดียิ่งขึ้น และปรับปรุงตนเองให้มีความสามารถยิ่งขึ้น จุดมุ่งหมายจะบรรลุได้โดยตัวเราต้องทำ

2.3 การมุ่งอิสรภาพ อิสรภาพในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความหลุดพ้นจากกิเลส คำที่ใช้ในทางธรรมที่หมายถึง อิสรภาพได้แก่ วิมุตติ หรือ วิโมกข์

หรือโมกษะ ทั้งสามคำนี้แปลว่า ความหลุดพ้นจากกิเลส หมายถึง นิพพาน คือการดับกิเลส และกองทุกข์ เป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

การปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลส ต้องอาศัยปัจจัย (เหตุที่ให้ผล เหตุอันเป็นทางให้เกิดผล) หลายอย่าง ปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งก็คือ ความรู้หรือปัญญาลำดับขั้นของการฝึกอบรมตน การที่จะบรรลุวิมุตติได้นั้นต้องอาศัยปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญ และอาศัยองค์ประกอบเสริมอีก 4 อย่างคือ

- ก. ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ทำให้มีกำลังใจที่จะกระทำต่อไป
- ข. วิริยะ ความเพียร ทำให้ไม่เกิดความท้อถอย
- ค. สติ ความระลึกได้ ทำให้กระทำถูกต้อง รอบคอบ ไม่ผิดพลาด
- ง. สมာธิ ความตั้งใจมั่น ทำให้เกิดความมั่นคงแน่วแน่

คุณสมบัติของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางแห่งพุทธะ

สมาน งามสนิท (2537) กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางแห่งพุทธะ จำแนกตามที่ยกไว้ในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่ม 11 ข้อ 221 หน้า 22 ระบุว่าผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวซึ่งเรียกว่า “สัปบุริสธรรม 7 ประการ” คือ

1. มีธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้ธรรมะคือ หลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้งตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์ และศิลป์ของตน
2. มีอรรถัญญาตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน (goal oriented)
3. มีอัตตัญญาตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อม หรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้วจะนำไปสู่การยอมรับตน (self acceptance) แล้วจะเปิดเผยตน (self disclosure) สามารถสื่อสารภายในตนได้อย่างดี ยิ่ง ผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดีจะเป็นผู้ที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และมีวิจารณญาณที่สุ่มรอบคอบ มีเหตุ มีผล ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่ง
4. มีมัตตัญญาตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี การสื่อสารบางอย่างหากมากเกินไป ผู้รับสารก็รับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร (frequency) คือ ไม่ส่งสารที่ซ้ำซากมากหรือน้อยจนเกินไป

5. มีกัลกัญญาตา รู้จักเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่าเวลาไหนควร เวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสารแม้ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในคน การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว บางครั้งอาจจะมีข้อพิพาทหรือข้อบาดหมางใจตามมา หากเราย้อนดูประวัติศาสตร์ แม้แต่นักวิทยาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงของโลกยังต้องได้รับโทษจากการประกาศสังกรรมหรือทฤษฎีความรู้ของตนในเวลาที่ไม่เหมาะสม

6. มีปรีตัญญาตา รู้จักชุมชน รู้จักสังคม ในทางนิเทศศาสตร์เรียกว่า กลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย ผู้ส่งสารต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายการสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไรการสื่อสารก็ยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น พระพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมะของพระองค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะว่าพระองค์ทรงรอบรู้ผู้รับสารอย่างรู้แจ้งตลอด ทรงรู้ไปถึงภูมิหลังหรือกรรมเก่าตั้งแต่ชาติก่อนของผู้รับสาร ผู้ส่งสารที่เป็นปุถุชนธรรมดา ก็มีความจำเป็นต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมายว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร ต้องรู้จักเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ยิ่งรู้จักกลุ่มเป้าหมายมากการสื่อสารยิ่งมีประสิทธิภาพมาก

7. มีบุคลลปโรปริญญาตา รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่าผู้รับสารแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง มีจริต มีอัธยาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยเพียงใด การที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้ นักวิชาการการสื่อสารแถบทวีปตะวันตกได้จำแนกกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายออกเป็น 5 กลุ่มคือ กลุ่มที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กลุ่มที่เห็นด้วย กลุ่มเป็นกลาง กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนในทางพุทธะจำแนกกลุ่มเป้าหมายในการรับสารไว้ 4 กลุ่ม เปรียบเสมือนบัว 4 เหล่าได้แก่

ก. กลุ่มบัวพินน้ำ เมื่อได้รับแสงอาทิตย์จะเข้มนานทันที กลุ่มนี้เปรียบเสมือนผู้มีปัญญาเฉียบแหลม มีการศึกษาดีแล้ว ไม่ต้องการเนื้อหาหรือการอธิบายอะไรมากมาย เพียงแต่ให้หัวข้อธรรมะก็สามารถรู้ได้ กลุ่มนี้เพียงได้รับหัวข้อข่าวสารก็สามารถยังประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นให้สำเร็จได้

ข. กลุ่มบัวได้ผิวน้ำ เพียงรอวันจะโผล่ผิวน้ำขึ้นมารับแสงอรุณแล้วเข้มนานในวันรุ่งขึ้น เปรียบเสมือนผู้มีปัญญามากอยู่แล้ว ให้ข้อมูลข่าวสารเพียงเล็กน้อยก็จะเข้าใจ ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้

ค. กลุ่มบัวที่จมอยู่กลางน้ำ โอกาสที่จะโผล่ขึ้นมาพ่นน้ำเพื่อรับแสงอรุณแล้วเข้มนานกับการที่ปลา เต่า กัดกินเป็นอาหารมีเท่า ๆ กัน เปรียบเสมือนกลุ่มคนที่มีความปัญญาปานกลาง หากระดับประคองดี ๆ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตก็มีมาก การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ต้องละเอียดอ่อน เนื้อหาต้องตรงประเด็น ชัดเจน และถูกต้อง เพราะกลุ่มนี้ไม่ชอบเปลี่ยนแปลงอะไรง่าย ๆ

ง. กลุ่มบัวในโคลนตม คือบัวที่ยังเป็นหน่อยังไม่โผล่พ้นโคลนตมขึ้นมา โอกาสที่จะเป็นอาหารของเต่าของปลามีมากที่สุด เปรียบเสมือนกลุ่มผู้รับสารที่มีปัญญาที่บ่ ห่อหุ้มด้วยอวิชชาคือความไม่รู้แจ้ง การสื่อสารกับกลุ่มนี้ผู้ส่งสารต้องออกแรงมากจึงจะประสบความสำเร็จ หรือบางครั้งอาจต้องเลิกกันไปเลย ๆ พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้ญาณพิเศษทราบถึงภูมิหลังตั้งแต่อดีตชาติ จึงช่วยกลุ่มนี้ให้บรรลุนิพพานได้เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มปทปรม (ปะทะปะระมะ) ผู้มีคมน้อยอย่างยิ่ง

เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2532) ได้กล่าวถึง เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งทำให้ประชาชน (ผู้รับสาร) ซึ่งมีสติปัญญาแตกต่างกันสามารถเข้าใจและจดจำได้ง่ายที่สุด เนื้อหาหรือเรื่องที่พระองค์ทรงสอนจะมีในหลักการสอนคือ

1. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งรู้เห็นเข้าใจยาก หรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ
2. สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึก ยากขึ้นไปตามลำดับขั้น และต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป
3. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ฟังสอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง
4. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับเนื้อหา
5. สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้
6. สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก

7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ เรื่องอนันต์เลิศ (2539) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการสัมภาษณ์นักเผยแผ่ธรรมะจำนวน 7 ท่านจากประเด็นคำถาม 7 ข้อคือ

1. หลักและวิธีการในการเผยแผ่ธรรมะของนักเผยแผ่ธรรมะ พระพิสารธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) กล่าวว่า “ต้องมีความรู้ โดยมีพื้นฐานมาจากการศึกษาบวชเรียนในเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เบี่ยงเบนไปทางไสยศาสตร์ ต้องรู้ให้พอ รู้ให้มั่นใจ ประพฤติได้ในสิ่งที่รู้ วิธีการก็คือ การพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง ต้องมีบุคลิกดี มีความตั้งใจดี มีความเข้าใจในวิธีที่จะทำให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี”

2. สถานการณ์ เกี่ยวกับความเชื่อของพุทธศาสนิกชน คนไทยในสังคมเมืองและชนบท แพทย์หญิง อมรา มะลิลา กล่าวว่า “ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางด้านพุทธศาสนาเท่าที่ควร และมองพุทธศาสนาแบบไม่เป็นวิทยาศาสตร์ คนต่างจังหวัดโดยเฉพาะในแถบภาคอีสาน มีความเชื่อและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนามากกว่าคนในกรุงเทพฯ ซึ่งสังคมเมืองมักพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติดของสงฆ์”

3. การกำหนด การวิเคราะห์ และการเปิดรับธรรมะของกลุ่มเป้าหมาย พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า “จากการรับนิมนต์ เพื่อไปแสดงธรรม มิได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเอง และเพื่อให้เกิดผลคืออย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว จะใช้วิธีเทศน์สอนผู้บังคับบัญชาระดับผู้ใหญ่หรือผู้มีปัญญา ซึ่งจะมีผลไปถึงผู้ได้บังคับบัญชาได้ง่าย”

4. สื่อที่ใช้ในการเผยแผ่ และแนวคิดในการเลือกสื่อ พระภาวนา วิริยคุณ (ทัตตะชีโวภิกขุ) กล่าวว่า “อันดับแรกเกิดจากสื่อบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยการสอนให้มีธรรมะเกิดขึ้นในครอบครัวก่อนจึงจะมีผลมากในการปลูกฝังคุณธรรม โดยมีความเห็นว่าสิ่งที่ดีที่สุดโดยพื้นฐานคือ ตัวของผู้เผยแผ่เองที่จะเป็นต้นแบบแก่ชาวโลกได้ เช่น พระพุทธเจ้าท่านก็นำตนเองเป็นสื่อ หากมองในแง่ทั่วไป สื่อทุกชนิดใช้ได้หมด แต่ก็ยังไม่เกิดประโยชน์ หากผู้ที่เผยแผ่ยังปฏิบัติไม่ได้”

0150077

5. เกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่ ในยุคข้อมูลข่าวสาร ผลต่อการเผยแพร่ และการเปลี่ยนแปลงการใช้สื่อ พระภิกษุญาณวริยคุณ (ทัตตะชีโวภิกขุ) กล่าวว่า “บทบาทของสื่อสมัยใหม่นั้น มีผลต่อการเผยแพร่แต่หากแยกแยะไม่ออก ก็อาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งประการสำคัญโดยพื้นฐาน ต้องพิจารณาให้เห็นก่อน ขณะนี้มีอยู่ก็คือ พระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ อยู่ในแผ่นซีดีรอม แจกจ่ายเผยแพร่แก่องค์กรต่าง ๆ ไปแล้ว”

6. แนวคิดในการเลือกเนื้อหา การปรับเนื้อหาให้เข้ากับยุคสมัย และเนื้อหาที่ใช้ พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวว่า “ต้องเป็นการให้ความรู้ว่าจะไรดีมีประโยชน์ ชี้แจงเหตุผลที่ถูกที่ควร ให้เกิดความเข้าใจ ไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยน เพราะเนื้อหาธรรมะมีความทันสมัยอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับวิธีการเทศน์ให้น่าสนใจ ไม่ยืดยาด หากมีการดัดแปลงอาจเป็นละครรธรรมะ ซึ่งก็ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ”

7. จุดมุ่งหมายในการเผยแพร่ธรรมะให้แก่ประชาชน นักเผยแพร่ธรรมะทั้งเจ็ดให้ทัศนะว่า

ก. พระธรรมโกศาจารย์ มุ่งสอนคนให้เป็นคน

ข. พระธรรมปิฎก มุ่งให้เกิดความรู้โดยให้การศึกษา เกิดความสนใจโดยไม่ใช่เป็นเพียงแต่สัรทธาอย่างเดียว เพราะอาจจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดได้

ค. พระภิกษุญาณวริยคุณ ต้องการให้คนทั้งโลกทราบถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้ความรู้ในหลักธรรมออกมาจากใจตนเอง

ง. พระพิสารธรรมพาที เพื่อให้เกิดความรื่นเริงในธรรม อาจหาญที่จะฝึกฝนตนเองตามหลักธรรม และเห็นว่าธรรมะมีความสำคัญช่วยแก้ปัญหาได้

จ. พระมหาสมพงษ์ มหาบุญโญ เพื่อให้เกิดความรู้ ทัศนคติที่ดี ให้รู้จักพุทธศาสนาที่แท้จริง เพื่อนำไปปฏิบัติร่วมกันในสังคมจนเกิดประโยชน์สุข

ฉ. ศาสตราจารย์ ดร. ระวี ภาวิไล เพื่อให้การศึกษา ความรู้ และเข้าใจธรรมชาติของชีวิตตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยทุกคนเริ่มจากตนเองก่อน

ช. แพทย์หญิง อมรา มะลิลา เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้คนสนใจเข้ามา ทดลองศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิต ซึ่งแบ่งออกได้เป็นร่างกายและจิตใจ และเพื่อให้ทราบความรู้ที่แท้จริงของพุทธศาสนาจะได้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

ปิ่นนิตดา นพพนวัน (2533) ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทยจำแนกได้เป็น 5 ด้านดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านพระสงฆ์และสถาบันสงฆ์ในฐานะผู้เผยแพร่ธรรมะ เช่น การขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแพร่ธรรมะอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะ ปัจจุบันเน้นรูปแบบการเทศน์หรือการบรรยายธรรมภาคทฤษฎีเป็นหลัก แต่ไม่มีภาคปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมต่อเนื่องที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแพร่ธรรมะเข้าไม่ถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านวิธีการหรือกลวิธีการเผยแพร่ธรรมะ เช่น ไม่มีการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง หรือไม่มีการศึกษาหัวข้อธรรมะอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปเผยแพร่ นอกจากนี้พระสงฆ์ไม่ได้มีการฝึกการผลิตและการใช้โสตทัศนูปกรณ์มาก่อน รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่จึงมุ่งใช้แค่สื่อบุคคลเป็นหลัก ทำให้การเผยแพร่ธรรมะกระทำได้ในขอบเขตจำกัด

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านประชาชนผู้รับฟังธรรมะ เช่น ประชาชนขาดความรู้พื้นฐานทางศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นธรรมะหรือศีลธรรม นอกจากนี้สภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญและวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย สภาพแวดล้อมในสังคมเช่นนี้ไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสนใจธรรมะ เพราะต้องใช้เวลาและความคิดไตร่ตรองมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนหรือวัยรุ่นไม่ให้ความสนใจนัก

5. ปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ธรรมะ เช่น พระสงฆ์และสถาบันยังไม่มีการวิจัยประเมินผลการเผยแพร่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันหรือพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และสถาบันสงฆ์มีการประชาสัมพันธ์และการใช้สื่อมวลชน ในการเผยแพร่ธรรมะในปริมาณที่น้อยมาก และขาดการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่าย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการเปิดรับและความคาดหวังที่มีต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมตอนปลายในกรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ แล้วทำการวิเคราะห์โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี วิธีการทางสถิติรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ได้กำหนดสมมติฐานไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการพักอาศัย กิจกรรมทางพุทธศาสนา และความสนใจในวิชาเรียน

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการเปิดรับ ได้แก่ ความถี่ในการเปิดรับ สถานที่ที่เปิดรับ รายการที่นิยมเปิดรับ ช่วงเวลาที่เปิดรับ ลักษณะการเปิดรับ และเหตุผลที่เปิดรับ

2. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการพักอาศัย กิจกรรมทางพุทธศาสนา และความสนใจในวิชาเรียน

ตัวแปรตาม คือ ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

3. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความคาดหวังที่แตกต่างกัน

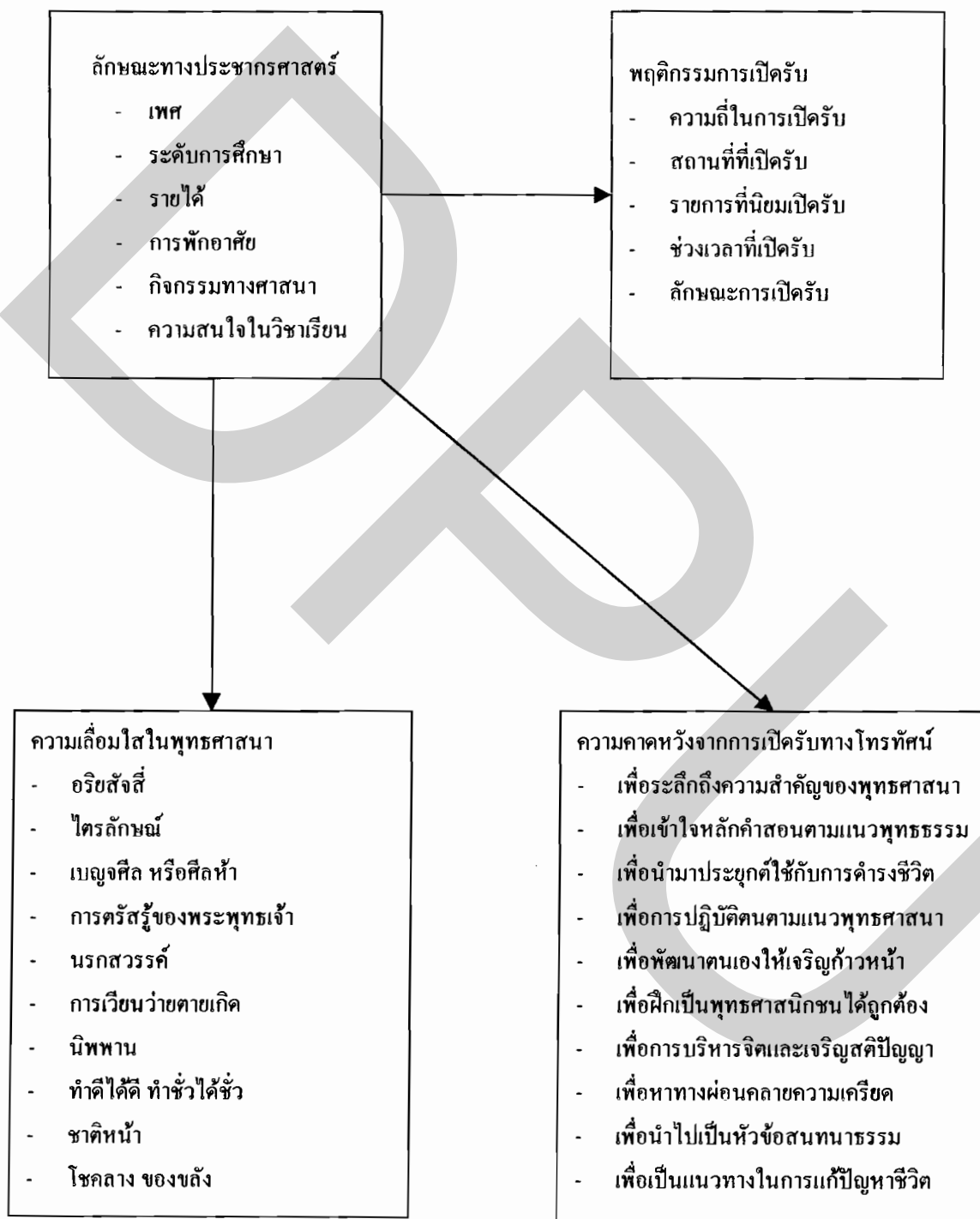
ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการพักอาศัย กิจกรรมทางพุทธศาสนา และความสนใจในวิชาเรียน

ตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

เมื่อเขียนอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามจะได้ดังนี้

ภาพที่ 1

กรอบแนวคิดทางการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมปลาย อายุระหว่าง 13-19 ปี ของโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขต กรุงเทพมหานคร

จำนวนนักเรียนชายชั้นมัธยมปลาย	50,537 คน
จำนวนนักเรียนหญิงชั้นมัธยมปลาย	60,238 คน
กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ	110,775 คน
(ข้อมูลจาก กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา ประจำปีการศึกษา 2544)	

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมปลาย ที่เปิดรับรายการ พุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทั้ง 6 ช่องที่ออกอากาศทุกวันอาทิตย์ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดไว้ 400 ตัวอย่าง โดยวิธีเปรียบเทียบตารางสำเร็จรูปของ Yamane's sample size with 95% confidence พบว่าถ้าขนาดของประชากรมีจำนวนมากกว่าแสนคนนั้น (จาก จำนวนนักเรียนมัธยมปลายทั้งหมด 110,775 คน) ให้ใช้ตารางสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ Yamane โดยให้เกิดความผิดพลาดได้ไม่เกิน $\pm 5\%$ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (วิเชียร เกตุสิงห์, 2537 : 27) และเพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างประมาณเขตละ 40 คนตามสัดส่วนการคำนวณโดยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยเรียงลำดับ ดังนี้

1. เลือกศึกษาเฉพาะโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นสหศึกษา
2. ใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (proportional allocation) แบ่งกลุ่มโรงเรียนเป็น 3 กลุ่มตามเกณฑ์การแบ่งของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้แก่

กลุ่มเขตเมือง 14 เขต มีโรงเรียนชั้นมัธยมที่เป็นสหศึกษา 17 โรง

กลุ่มเขตต่อเมือง 26 เขต มีโรงเรียนชั้นมัธยมที่เป็นสหศึกษา 33 โรง

กลุ่มเขตชนเมือง 10 เขต มีโรงเรียนชั้นมัธยมที่เป็นสหศึกษา 17 โรง

3. ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เลือกโรงเรียนขึ้นมา
คิดเป็นสัดส่วน 4 : 4 : 2 ดังนี้

เขตเมือง	ได้แก่	โรงเรียนศิลาจารย์พัฒน์	เขตบางซื่อ
		โรงเรียนวัดสังเวช	เขตพระนคร
		โรงเรียนราชวินิต	เขตดุสิต
		โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ	เขตห้วยขวาง
เขตต่อเมือง	ได้แก่	โรงเรียนหอวัง	เขตจตุจักร
		โรงเรียนนนทรีวิทยา	เขตยานนาวา
		โรงเรียนบางปะกอกวิทยา	เขตราษฎร์บูรณะ
		โรงเรียนบางกะปิ	เขตบางกะปิ
เขตชานเมือง	ได้แก่	โรงเรียนวัดราชโอรส	เขตจอมทอง
		โรงเรียนโพธิสารพิทยากร	เขตคลองสาน

4. จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (specific sampling) โดยจะถามแบบ
ปากเปล่าจากนักเรียนว่ามีการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์หรือไม่ หากมีจึงทำ
การแจกแบบสอบถาม แต่ถ้าไม่มีการเปิดรับก็จะสุ่มตัวอย่างคนต่อไปจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่
เป็นตัวแทน ประมาณโรงเรียนละ 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
จากคนในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะให้กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเองและ
รอรับกลับ ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปิดแบบมีตัวเลือก โดยแบ่งเป็น 4 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยจะมีลักษณะ
คำถามแบบปลายปิด จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทาง
โทรทัศน์ โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความเลื่อมใสในพุทธศาสนา โดยจะมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคาดหวัง โดยจะมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด จำนวน 10 ข้อ

การรวบรวมข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา
2. ให้คะแนนและลงรหัส (coding) เพื่อให้ข้อมูลอยู่ในรูปตัวเลข (รหัส) ที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านได้
3. การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ในการประมวลผลข้อมูล และจัดทำตาราง วิเคราะห์ทางสถิติต่าง ๆ ที่ต้องการ
4. แปลความหมายข้อมูลที่ประมวลผลแล้ว เพื่อจัดทำรายงานผลวิจัยต่อไป

การวัดค่าตัวแปรและเกณฑ์การให้คะแนน

สำหรับตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนและเกณฑ์การวัดค่าตัวแปรเกี่ยวกับความเชื่อทางพุทธศาสนาและความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

เมื่อศึกษาปริมาณความมากน้อยของแต่ละคำตอบจากผลรวมของกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ค่าเฉลี่ยมาเป็นเกณฑ์ในการบรรยายลักษณะของค่าตัวแปรตามมาตราของ

ลิเคิร์ท (Likert, 1961 : 97) โดยกำหนดแนวคำตอบเป็น 5 ระดับเพื่อคำนวณหาค่าอันตรภาคชั้น (class interval) ของความกว้างในแต่ละอันตรภาคชั้นตามสูตร ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของการให้ระดับคะแนนในแต่ละอันตรภาคชั้นจะมีลักษณะ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน	หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน	หมายถึง เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน	หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน	หมายถึง เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน	หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

จากประเด็นต่าง ๆ ที่สัมภาษณ์จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

- ค่าร้อยละ (Percentage) โดยแสดงในรูปตารางแจกแจงความถี่ ซึ่งการวิเคราะห์แยกเป็นตารางทางเดียวได้แก่ การอธิบายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนา และความเลื่อมใสในพุทธศาสนา
- ค่าเฉลี่ย (Means) โดยแสดงในรูปตารางค่าเฉลี่ย เพื่อใช้ในการอธิบายความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (Chi-squares)

ในการทดสอบสมมติฐานตามความเหมาะสมของข้อมูล และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การเปิดรับกับความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมปลายในกรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา โดยมุ่งเน้นกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนมัธยมปลายที่เปิดรับรายการธรรมะทางโทรทัศน์ทุกเช้าวันอาทิตย์ จากการตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 ชุด ปรากฏว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 390 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.50 ผลการวิจัยที่ได้แบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง
2. พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์
3. ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง
4. ความคาดหวังที่จะได้รับจากรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์
5. การทดสอบสมมติฐาน

ดังมีรายละเอียดในแต่ละตอนต่อไปนี้

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของเพศของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	161	41.3
หญิง	229	58.7
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่นิยมเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 229 คนคิดเป็นร้อยละ 58.7 ในขณะที่เพศชายมีจำนวน 161 คนคิดเป็นร้อยละ 41.3

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของระดับชั้นการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับชั้นการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาปีที่ 4	86	22.1
มัธยมศึกษาปีที่ 5	177	45.4
มัธยมศึกษาปีที่ 6	127	32.6
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับชั้นปีการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อำกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 177 คนคิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 127 คนคิดเป็นร้อยละ 32.6 และน้อยที่สุดคือกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 86 คนคิดเป็นร้อยละ 22.1

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,500 บาท	13	3.3
1,501 – 2,000 บาท	18	4.6
2,001 – 2,500 บาท	98	25.1
2,501 – 3,000 บาท	122	31.3
สูงกว่า 3,001 บาท	139	35.6
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างที่นิยมเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป จำนวน 139 คนคิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 2,501 – 3,000 บาทต่อเดือนจำนวน 122 คนคิดเป็นร้อยละ 31.3 อันดับที่สามคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 2,001 – 2,500 บาทต่อเดือนจำนวน 98 คนคิดเป็นร้อยละ 25.1 อันดับที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 1,501 – 2,000 บาทจำนวน 18 คนคิดเป็นร้อยละ 4.6 และกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 1,500 บาทจำนวน 13 คนคิดเป็นร้อยละ 3.3

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของลักษณะการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะการอยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
อยู่กับครอบครัว	170	43.6
อยู่กับญาติพี่น้อง	100	25.6
อยู่คนเดียว	89	22.8
อยู่ร่วมกับเพื่อน	31	7.9
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการอยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับครอบครัวเป็นจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 170 คนคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง จำนวน 100 คนคิดเป็นร้อยละ 25.6 กลุ่มตัวอย่างที่พักอยู่คนเดียวจำนวน 89 คนคิดเป็นร้อยละ 22.8 และน้อยที่สุดคือกลุ่มตัวอย่างที่พักอยู่ร่วมกับเพื่อน จำนวน 31 คนคิดเป็นร้อยละ 7.9

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่ปฏิบัติ

กิจกรรมทางพุทธศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
ใส่บาตร	141	36.2
ไปวัดฟังเทศน์	85	21.8
สวดมนต์	116	29.7
ฝึกสมาธิ	48	12.3
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติเป็นประจำ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างได้บาตรเป็นจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 141 คนคิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมาได้แก่ สวดมนต์ จำนวน 116 คนคิดเป็นร้อยละ 29.7 ไปฟังเทศน์ จำนวน 85 คนคิดเป็นร้อยละ 21.8 และน้อยที่สุดคือฝึกสมาธิ จำนวน 48 คนคิดเป็นร้อยละ 12.3

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของลักษณะการลงวิชาเลือกทางพุทธศาสนา

ลักษณะการลงวิชาเลือก	จำนวน	ร้อยละ
เคย	229	58.7
ไม่เคย	161	41.3
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการลงวิชาเลือกทางพุทธศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเคยลงวิชาเลือกเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาจำนวน 229 คนคิดเป็นร้อยละ 58.7 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเลือกลงวิชาเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาจำนวน 161 คนคิดเป็นร้อยละ 41.3

พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาที่แพร่ภาพ
ทุกเช้าวันอาทิตย์ทางโทรทัศน์

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
เดือนละครั้ง	202	51.8
เดือนละสองสามครั้ง	136	34.9
ทุกครั้งที่ออกอากาศ	52	13.3
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์มากที่สุด คือ เดือนละครั้ง จำนวน 202 คนคิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมาได้แก่ เดือนละสองสามครั้ง จำนวน 136 คนคิดเป็นร้อยละ 34.9 และจำนวนน้อยที่สุดคือ ทุกครั้งที่ออกอากาศ จำนวน 52 คนคิดเป็นร้อยละ 13.3

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของสถานที่ที่ท่านเปิดรับเกี่ยวกับพุทธศาสนา

สถานที่	จำนวน	ร้อยละ
บ้าน / ที่พัก	208	53.3
สถานศึกษา	67	17.2
วัด	115	29.5
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของสถานที่ที่นักเรียนมัธยมปลายในกรุงเทพมหานครเปิดรับเกี่ยวกับพุทธศาสนา พบว่า บ้าน/ที่พัก มีจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 208 คนคิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาได้แก่ วัด จำนวน 115 คนคิดเป็นร้อยละ 29.5 และน้อยที่สุดคือ สถานศึกษา จำนวน 67 คนคิดเป็นร้อยละ 17.2

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่นิยมเปิดรับมากที่สุด

รายการพุทธศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
ชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3	79	20.3
พุทธประทีป ทางช่อง 5	49	12.6
ธรรมะวันอาทิตย์ ทางช่อง 7	70	17.9
แสงธรรม ทางช่อง 9	78	20.0
เจริญธรรม ทางช่อง 11	50	12.8
โลกสวยด้วยธรรม ทางช่อง ไอทีวี	64	16.4
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับมากที่สุดเรียงลำดับดังนี้ ชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3 จำนวน 79 คนคิดเป็นร้อยละ 20.3 แสงธรรม ทางช่อง 9 จำนวน 78 คนคิดเป็นร้อยละ 20.0 ธรรมะวันอาทิตย์ ทางช่อง 7 จำนวน 70 คนคิดเป็นร้อยละ 17.9 โลกสวยด้วยธรรม ทางช่อง ไอทีวี จำนวน 64 คนคิดเป็นร้อยละ 16.4 เจริญธรรม ทางช่อง 11 จำนวน 50 คนคิดเป็นร้อยละ 12.8 และพุทธประทีป ทางช่อง 5 จำนวน 49 คนคิดเป็นร้อยละ 12.6

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

ช่วงเวลา	จำนวน	ร้อยละ
10 เดือนขึ้นไป	92	23.6
7 – 9 เดือน	80	20.5
4 – 6 เดือน	174	44.6
น้อยกว่า 3 เดือน	44	11.3
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างติดตามเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ติดตามเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 4 – 6 เดือนจำนวน 174 คนคิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมาได้แก่ 10 เดือนขึ้นไปจำนวน 92 คนคิดเป็นร้อยละ 23.6 อันดับที่สามคือ 7 – 9 เดือนจำนวน 80 คนคิดเป็นร้อยละ 20.5 และน้อยที่สุดคือ น้อยกว่า 3 เดือนจำนวน 44 คนคิดเป็นร้อยละ 11.3

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

ลักษณะการเปิดรับ	จำนวน	ร้อยละ
ดูแบบฟังเสียง โดยยังไม่ดู	72	18.5
ดูไปทำกิจกรรมอื่นไปด้วย	126	32.3
ดูเป็นเพื่อนพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่	116	29.7
ดูบ้างไม่ดูบ้าง เพื่อรอดูรายการต่อไป	76	19.5
รวม	390	100.0

จากตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดูไปทำกิจกรรมอื่นไปด้วย มีจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 126 คนคิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาได้แก่ ดูเป็นเพื่อนพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ จำนวน 116 คนคิดเป็นร้อยละ 29.7 ดูบ้างไม่ดูบ้าง เพื่อรอดูรายการต่อไป จำนวน 76 คนคิดเป็นร้อยละ 19.5 และน้อยที่สุดคือ ดูแบบฟังเสียงโดยไม่ดู จำนวน 72 คนคิดเป็นร้อยละ 18.5

ตารางที่ 12 เหตุผลที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง

เหตุผลที่เปิดรับ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. เป็นรายการที่ควรค่าแก่การรับรักษาไว้	153	132	76	26	3	4.04
2. หัวข้อธรรมะมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ	105	180	96	9	0	3.98
3. รูปแบบการนำเสนอในรายการดีมีสาระ	122	77	163	19	9	3.73
4. วันและเวลาที่ออกอากาศมีความเหมาะสม	116	152	91	15	16	3.86
5. วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง	158	115	114	3	0	4.10
6. พิธีกรมีความสุภาพอ่อนน้อม	97	100	123	47	23	3.52

จากตารางที่ 12 แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยของเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ พบว่า เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยสูงที่สุดคือ วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 รองลงมาได้แก่ เป็นรายการที่ควรค่าแก่การรับรักษาไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 หัวข้อมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 วันและเวลาที่ออกอากาศมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 รูปแบบการนำเสนอในรายการดีมีสาระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และพิธีกรมีความสุภาพอ่อนน้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ตามลำดับ

ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 13 ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง

หลักธรรมคำสอน	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ
1. อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค	207 (53.1)	101 (25.9)	82 (21.0)
2. ไตรลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา	202 (51.8)	121 (31.0)	67 (17.2)
3. เบญจศีล หรือศีลห้า	210 (53.8)	111 (28.5)	69 (17.7)
4. การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า	189 (48.5)	116 (29.7)	85 (21.8)
5. นรกสวรรค์มีจริง	201 (51.5)	122 (31.3)	67 (17.2)
6. การเวียนว่ายตายเกิด	199 (51.0)	99 (25.4)	92 (23.6)
7. นิพพานมีอยู่จริง	199 (51.0)	96 (24.6)	95 (24.4)
8. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว	224 (57.4)	90 (23.1)	76 (19.5)
9. ผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า	217 (55.6)	100 (25.6)	73 (18.7)
10. โสกลาง ของขลัง	185 (47.4)	120 (30.8)	85 (21.8)

จากตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละของความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะความเลื่อมใสในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจำนวนสูงที่สุดเท่ากับ 224 คนคิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาได้แก่ ความเลื่อมใสในเรื่องผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า จำนวน 217 คนคิดเป็นร้อยละ 55.6 เบญจศีลหรือศีลห้า จำนวน 210 คนคิดเป็นร้อยละ 53.8 อริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) จำนวน 207 คนคิดเป็นร้อยละ 53.1 ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) จำนวน 202 คนคิดเป็นร้อยละ 51.8 นรกสวรรค์มีจริง จำนวน 201 คนคิดเป็นร้อยละ 51.5 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความเลื่อมใสเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด และนิพพานมีอยู่จริง มีจำนวนเท่ากันคือ 199 คนคิดเป็นร้อยละ 51.0 การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จำนวน 189 คนคิดเป็นร้อยละ 48.5 และโซกลาง ของขลัง จำนวน 185 คนคิดเป็นร้อยละ 47.4 ตามลำดับ

ความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

ตารางที่ 14 ความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

ความคาดหวัง	ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
1. เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย	166	102	78	20	24	3.94	มาก
2. เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตามแนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง	134	118	109	22	7	3.90	มาก
3. เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลักเหตุผลทางพุทธศาสนาต่อการดำรงชีวิต	151	102	116	15	6	3.97	มาก
4. เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา	89	63	173	46	19	3.40	ปานกลาง
5. เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป	122	118	110	22	18	3.78	มาก
6. เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างถูกต้อง	117	135	77	40	21	3.74	มาก
7. เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสติ	141	136	83	23	7	3.98	มาก
8. เพื่อหาทางผ่อนคลายหลักหนีความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น	190	138	54	5	3	4.30	มากที่สุด
9. เพื่อนำหัวข้อไปสนทนาธรรมในสังคม	160	51	105	44	30	3.68	มาก
10. เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่	151	140	88	7	4	4.09	มาก

จากตารางที่ 14 แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยของความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดที่จะหาทางผ่อนคลายหลีกเลี่ยงความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.30 สำหรับความคาดหวังในระดับรองลงมาคือ ความคาดหวังในระดับมาก ได้แก่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลักเหตุผลทางพุทธศาสนาต่อการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตามแนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 เพื่อนำหัวข้อไปสนทนารธรรมในสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และความคาดหวังในระดับปานกลางคือ เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานทางประชากรประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นที่ศึกษาอยู่ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครอง สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ได้แก่ ความถี่ ช่วงเวลา รายการ สถานที่ และลักษณะการเปิดรับ

สมมติฐานย่อยที่ 1.1

H_0 : เพศต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

ตารางที่ 15 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.1 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

เพศ	ความถี่			รวม
	เดือนละครั้ง	เดือนละสองสามครั้ง	ทุกครั้งที่ออกอากาศ	
ชาย	83 (51.6)	54 (33.5)	24 (14.9)	161 (100.0)
หญิง	119 (52.0)	82 (35.8)	28 (12.2)	229 (100.0)
$\chi^2 = 0.652$	df = 2	Sig = 0.722		390

จากตารางที่ 15 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.1 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.722 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.2

H_0 : เพศต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน

ตารางที่ 16 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.2 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

เพศ	ช่วงเวลา				รวม
	10 เดือนขึ้นไป	7-9 เดือน	4-6 เดือน	น้อยกว่า 3 เดือน	
ชาย	44 (27.3)	38 (23.6)	54 (33.5)	25 (15.5)	161 (100.0)
หญิง	48 (21.0)	42 (18.3)	120 (52.4)	19 (8.3)	229 (100.0)
$\chi^2 = 14.821$	df = 3	Sig = 0.002			

จากตารางที่ 16 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.2 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.3

H_0 : เพศต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.3 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

เพศ	สถานที่			รวม
	บ้าน / ที่พัก	สถานศึกษา	วัด	
ชาย	51 (31.7)	25 (15.5)	85 (52.8)	161 (100.0)
หญิง	64 (27.9)	42 (18.3)	123 (53.7)	229 (100.0)
$\chi^2 = 0.896$	df = 2	Sig = 0.639		

จากตารางที่ 17 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.3 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.639 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.4

H_0 : เพศต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

ตารางที่ 18 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.4 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

เพศ	สถานีโทรทัศน์ ช่อง						รวม
	3	5	7	9	11	ไอทีวี	
ชาย	28 (17.4)	17 (10.6)	26 (16.1)	32 (19.9)	22 (13.7)	36 (22.4)	161 (100.0)
หญิง	51 (22.3)	32 (14.0)	44 (19.2)	46 (20.1)	28 (12.2)	28 (12.2)	229 (100.0)
$\chi^2 = 8.553$		df = 5		Sig = 0.128			

จากตารางที่ 18 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.4 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.128 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.5

H_0 : เพศต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.5 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

เพศ	ลักษณะการเปิดรับ				รวม
	ดูโดยการนอนฟัง	ดูไปทำกิจกรรมอื่นไป	ดูตามพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่	ดูเพื่อรอรายการต่อไป	
ชาย	29 (18.0)	53 (32.9)	48 (29.8)	31 (19.3)	161 (100.0)
หญิง	43 (18.8)	73 (31.9)	68 (29.7)	45 (19.7)	229 (100.0)
$\chi^2 = .070$	df = 3	Sig = 0.995			

จากตารางที่ 19 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.5 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.995 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ เพศต่างกันจะมีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.6

H_0 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

ตารางที่ 20 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.6 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ระดับชั้นการศึกษา	ความถี่			รวม
	เดือนละครั้ง	เดือนละสองสามครั้ง	ทุกครั้งที่ออกอากาศ	
มัธยมศึกษาปีที่ 4	42 (48.8)	25 (29.1)	19 (22.1)	86 (100.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 5	92 (52.0)	68 (38.4)	17 (9.6)	177 (100.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 6	68 (53.5)	43 (33.9)	16 (12.6)	127 (100.0)
$\chi^2 = 8.574$	df = 4	Sig = 0.073		

จากตารางที่ 20 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.6 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.073 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.7

H_0 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน

ตารางที่ 21 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.7 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ระดับชั้นการศึกษา	ช่วงเวลา				รวม
	10 เดือน ขึ้นไป	7 – 9 เดือน	4 – 6 เดือน	น้อยกว่า 3 เดือน	
มัธยมศึกษาปีที่ 4	19 (22.1)	22 (25.6)	37 (43.0)	8 (9.3)	86 (100.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 5	36 (20.3)	24 (13.6)	91 (51.4)	26 (14.7)	177 (100.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 6	37 (29.1)	34 (26.8)	46 (36.2)	10 (7.9)	127 (100.0)
$\chi^2 = 17.519$	df = 6	Sig = 0.008			

จากตารางที่ 21 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.7 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.008 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.8

H_0 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 22 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.8 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ระดับชั้นการศึกษา	สถานที่			รวม
	วัด	สถานศึกษา	บ้าน / ที่พัก	
มัธยมศึกษาปีที่ 4	31	17	38	86
	(36.0)	(19.8)	(44.2)	(100.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 5	48	36	93	177
	(27.1)	(20.3)	(52.5)	(100.0)
มัธยมศึกษาปีที่ 6	36	14	77	127
	(28.3)	(11.0)	(60.6)	(100.0)
$\chi^2 = 8.451$	df = 4	Sig = 0.076		

จากตารางที่ 22 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.8 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.076 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.9

H_0 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานี โทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

ตารางที่ 23 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.9 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ระดับชั้น การศึกษา	สถานที่โทรทัศน์ ช่อง						รวม
	3	5	7	9	11	ไอทีวี	
มัธยมปีที่ 4	13	7	17	23	14	12	86
	(15.1)	(8.1)	(19.8)	(26.7)	(16.3)	(14.0)	(100.0)
มัธยมปีที่ 5	43	37	31	29	14	23	177
	(24.3)	(20.9)	(17.5)	(16.4)	(7.9)	(13.0)	(100.0)
มัธยมปีที่ 6	23	5	22	26	22	29	127
	(18.1)	(3.9)	(17.3)	(20.5)	(17.3)	(22.8)	(100.0)
$\chi^2 = 35.737$		df = 10		Sig = 0.000			

จากตารางที่ 23 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.9 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.10

H_0 : ระดับชั้นการศึกษาดังกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับชั้นการศึกษาดังกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 24 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.10 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ระดับชั้น การศึกษา	ลักษณะการเปิดรับ				รวม
	ดูโดยการ นอนฟัง	ดูไปทำ กิจกรรม อื่นไป	ดูตาม พ่อแม่ ญาติ ผู้ใหญ่	ดูเพื่อรอ รายการ ต่อไป	
มัธยมชั้นปีที่ 4	15 (17.4)	24 (27.9)	27 (31.4)	20 (23.3)	86 (100.0)
มัธยมชั้นปีที่ 5	38 (21.5)	69 (39.0)	50 (28.2)	20 (11.3)	177 (100.0)
มัธยมชั้นปีที่ 6	19 (15.0)	33 (26.0)	39 (30.7)	36 (28.3)	127 (100.0)
$\chi^2 = 18.370$	df = 6	Sig = 0.005			

จากตารางที่ 24 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.10 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.005 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ระดับชั้นการศึกษาดังกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.11

H_0 : รายได้ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาต่างกัน

ตารางที่ 25 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.11 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ความถี่			รวม
	เดือนละครั้ง	เดือนละ สองสามครั้ง	ทุกครั้งที่ ออกอากาศ	
ต่ำกว่า 1,500 บาท	7 (53.8)	4 (30.8)	2 (15.4)	13 (100.0)
1,501 – 2,000 บาท	13 (72.2)	5 (27.8)		18 (100.0)
2,001 – 2,500 บาท	58 (59.2)	30 (30.6)	10 (10.2)	98 (100.0)
2,501 – 3,000 บาท	56 (45.9)	47 (38.5)	19 (15.6)	122 (100.0)
3,001 บาทขึ้นไป	68 (48.9)	50 (36.0)	21 (15.1)	139 (100.0)
$\chi^2 = 8.829$	df = 8	Sig = 0.357		

จากตารางที่ 25 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.11 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.357 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.12

H_0 : รายได้ต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 26 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.12 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน	ช่วงเวลา				รวม
	10 เดือนขึ้นไป	7-9 เดือน	4-6 เดือน	น้อยกว่า 3 เดือน	
ต่ำกว่า 1,500 บาท	1 (7.7)	3 (23.1)	9 (69.2)		13 (100.0)
1,501-2,000 บาท	5 (27.8)	2 (11.1)	8 (44.4)	3 (16.7)	18 (100.0)
2,001-2,500 บาท	29 (29.6)	16 (16.3)	43 (43.9)	10 (10.2)	98 (100.0)
2,501-3,000 บาท	25 (20.5)	23 (18.9)	59 (48.4)	15 (12.3)	122 (100.0)
3,001 บาทขึ้นไป	32 (23.0)	36 (25.9)	55 (39.6)	16 (11.5)	139 (100.0)
$\chi^2 = 12.426$	df = 12	Sig = 0.412			

จากตารางที่ 26 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.12 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.412 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.13

H_0 : รายได้ต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 27 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.13 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	สถานที่			รวม
	วัด	สถานศึกษา	บ้าน / ที่พัก	
ต่ำกว่า 1,500 บาท	4 (30.8)	1 (7.7)	8 (61.5)	13 (100.0)
1,501-2,000 บาท	5 (27.8)	4 (22.2)	9 (50.0)	18 (100.0)
2,001-2,500 บาท	26 (26.5)	17 (17.3)	55 (56.1)	98 (100.0)
2,501-3,000 บาท	43 (35.2)	16 (13.1)	63 (51.6)	122 (100.0)
3,001 บาทขึ้นไป	37 (26.6)	29 (20.9)	73 (52.5)	139 (100.0)
$\chi^2 = 5.723$	df = 8	Sig = 0.678		

จากตารางที่ 27 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.13 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.678 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.14

H_0 : รายได้ต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

ตารางที่ 28 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.14 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน	สถานที่โทรทัศน์ ช่อง						รวม
	3	5	7	9	11	ไอทีวี	
ต่ำกว่า 1,500 บาท	2 (15.4)		5 (38.5)	5 (38.5)		1 (7.7)	13 (100.0)
1,501-2,000 บาท	4 (22.2)		5 (27.8)	4 (22.2)	1 (5.6)	4 (22.2)	18 (100.0)
2,001-2,500 บาท	26 (26.5)	11 (11.2)	10 (10.2)	21 (21.4)	14 (14.3)	16 (16.3)	98 (100.0)
2,501-3,000 บาท	23 (18.9)	19 (15.6)	23 (18.9)	25 (20.5)	17 (13.9)	15 (12.3)	122 (100.0)
3,001 บาทขึ้นไป	24 (17.3)	19 (13.7)	27 (19.4)	23 (16.5)	18 (12.9)	28 (20.1)	139 (100.0)
$\chi^2 = 24.696$	df = 20		Sig = 0.213				

จากตารางที่ 28 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.14 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.213 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.15

H_0 : รายได้ต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 29 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.15 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

รายได้ต่อเดือน	ลักษณะการเปิดรับ				รวม
	ดูโดยการนอนฟัง	ดูไปทำกิจกรรมอื่นไป	ดูตามพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่	ดูเพื่อรอรายการต่อไป	
ต่ำกว่า 1,500 บาท	2 (15.4)	5 (38.5)	4 (30.8)	2 (15.4)	13 (100.0)
1,501-2,000 บาท	4 (22.2)	5 (27.8)	8 (44.4)	1 (5.6)	18 (100.0)
2,001-2,500 บาท	17 (17.3)	28 (28.6)	34 (34.7)	19 (19.4)	98 (100.0)
2,501-3,000 บาท	30 (24.6)	40 (32.8)	28 (23.0)	24 (19.7)	122 (100.0)
3,001 บาทขึ้นไป	19 (13.7)	48 (34.5)	42 (30.2)	30 (21.6)	139 (100.0)
$\chi^2 = 11.637$	df = 12	Sig = 0.475			

จากตารางที่ 29 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.15 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.475 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.16

H_0 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาต่างกัน

ตารางที่ 30 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.16 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การพักอาศัยอยู่	ความถี่			รวม
	เดือนละครั้ง	เดือนละสองสามครั้ง	ทุกครั้งที่ออกอากาศ	
อยู่กับครอบครัว	101 (59.4)	57 (33.5)	12 (7.1)	170 (100.0)
อยู่กับญาติพี่น้อง	41 (41.0)	41 (41.0)	18 (18.0)	100 (100.0)
อยู่คนเดียว	44 (49.4)	31 (34.8)	14 (15.7)	89 (100.0)
อยู่ร่วมกับเพื่อน	16 (51.6)	7 (22.6)	8 (25.8)	31 (100.0)
$\chi^2 = 17.411$	df = 6	Sig = 0.008		

จากตารางที่ 30 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.16 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.008 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.17

H_0 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 31 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.17 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การพักอาศัยอยู่	ช่วงเวลา				รวม
	10 เดือน ขึ้นไป	7 – 9 เดือน	4 – 6 เดือน	น้อยกว่า 3 เดือน	
อยู่กับครอบครัว	88 (51.8)	13 (7.6)	62 (36.5)	7 (4.1)	170 (100.0)
อยู่กับญาติพี่น้อง	3 (3.0)	63 (63.0)	26 (26.0)	8 (8.0)	100 (100.0)
อยู่คนเดียว		3 (3.4)	86 (96.6)		89 (100.0)
อยู่ร่วมกับเพื่อน	1 (3.2)	1 (3.2)		29 (93.5)	31
$\chi^2 = 503.392$	df = 9	Sig = 0.000			

จากตารางที่ 31 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.17 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.18

H_0 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

H_1 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 32 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.18 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การพักอาศัยอยู่	สถานที่			รวม
	วัด	สถานศึกษา	บ้าน / ที่พัก	
อยู่กับครอบครัว	55 (32.4)	29 (17.1)	86 (50.6)	170 (100.0)
อยู่กับญาติพี่น้อง	29 (29.0)	19 (19.0)	52 (52.0)	100 (100.0)
อยู่คนเดียว	22 (24.7)	15 (16.9)	52 (58.4)	89 (100.0)
อยู่ร่วมกับเพื่อน	9 (29.0)	4 (12.9)	18 (58.1)	31 (100.0)
$\chi^2 = 2.536$	df = 6	Sig = 0.864		

จากตารางที่ 32 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.18 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.864 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.19

H_0 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

H_1 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

ตารางที่ 33 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.19 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การพักอาศัยอยู่	สถานที่โทรทัศน์ ช่อง						รวม
	3	5	7	9	11	ไอทีวี	
อยู่กับครอบครัว	43 (25.3)	16 (9.4)	31 (18.2)	32 (18.8)	22 (12.9)	26 (15.3)	170 (100.0)
อยู่กับญาติพี่น้อง	22 (22.0)	12 (12.0)	24 (24.0)	19 (19.0)	8 (8.0)	15 (15.0)	100 (100.0)
อยู่คนเดียว	13 (14.6)	14 (15.7)	13 (14.6)	18 (20.2)	14 (15.7)	17 (19.1)	89 (100.0)
อยู่ร่วมกับเพื่อน	2 (6.5)	7 (22.6)	2 (6.5)	8 (25.8)	6 (19.4)	6 (19.4)	31 (100.0)
$\chi^2 = 20.874$	df = 15		Sig = 0.141				

จากตารางที่ 33 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.19 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.141 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.20

H_0 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 34 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.20 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การพักอาศัยอยู่	ลักษณะการเปิดรับ				รวม
	ดูโดยการนอนฟัง	ดูไปทำกิจกรรมอื่นไป	ดูตามพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่	ดูเพื่อรับรายการต่อไป	
อยู่กับครอบครัว	37 (21.8)	57 (33.5)	51 (30.0)	25 (14.7)	170 (100.0)
อยู่คนเดียว	16 (16.0)	28 (28.0)	30 (30.0)	26 (26.0)	100 (100.0)
อยู่คนเดียว	12 (13.5)	28 (31.5)	29 (32.6)	20 (22.5)	89 (100.0)
อยู่ร่วมกับเพื่อน	7 (22.6)	14 (45.2)	5 (16.1)	5 (16.1)	31 (100.0)
$\chi^2 = 11.992$	df = 9	Sig = 0.214			

จากตารางที่ 34 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.20 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.214 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ลักษณะการอาศัยอยู่ต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.21

H_0 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาต่างกัน

ตารางที่ 35 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.21 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

กิจกรรมทาง พุทธศาสนา	ความถี่			รวม
	เดือนละครั้ง	เดือนละ สองสามครั้ง	ทุกครั้งที่ ออกอากาศ	
ไต่บาตร	81 (57.4)	42 (29.8)	18 (12.8)	141 (100.0)
ฟังเทศน์	38 (44.7)	29 (34.1)	18 (21.2)	85 (100.0)
สวดมนต์	63 (54.3)	44 (37.9)	9 (7.8)	116 (100.0)
ฝึกสมาธิ	20 (41.7)	21 (43.8)	7 (14.6)	48 (100.0)
$\chi^2 = 11.958$	df = 6	Sig = 0.063		

จากตารางที่ 35 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.21 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.063 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.22

H_0 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 36 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.22 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

กิจกรรมทาง พุทธศาสนา	ช่วงเวลา				รวม
	10 เดือน ขึ้นไป	7 – 9 เดือน	4 – 6 เดือน	น้อยกว่า 3 เดือน	
ใต้บาตร	50 (35.5)	28 (19.9)	52 (36.9)	11 (7.8)	141 (100.0)
ฟังเทศน์	14 (16.5)	13 (15.3)	42 (49.4)	16 (18.8)	85 (100.0)
สวดมนต์	21 (18.1)	31 (26.7)	54 (46.6)	10 (8.6)	116 (100.0)
ฝึกสมาธิ	7 (14.6)	8 (16.7)	26 (54.2)	7 (14.6)	48 (100.0)
$\chi^2 = 27.466$	df = 9	Sig = 0.001			

จากตารางที่ 36 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.22 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.23

H_0 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

H_1 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 37 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.23 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

กิจกรรมทาง พุทธศาสนา	สถานที่			รวม
	วัด	สถานศึกษา	บ้าน / ที่พัก	
ใส่บาตร	44 (31.2)	28 (19.9)	69 (48.9)	141 (100.0)
ฟังเทศน์	25 (29.4)	13 (15.3)	47 (55.3)	85 (100.0)
สวดมนต์	36 (31.0)	19 (16.4)	61 (52.6)	116 (100.0)
ฝึกสมาธิ	10 (20.8)	7 (14.6)	31 (64.6)	48 (100.0)
$\chi^2 = 4.175$	df = 6	Sig = 0.653		

จากตารางที่ 37 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.23 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.653 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.24

H_0 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาดังกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

H_1 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาดังกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

ตารางที่ 38 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.24 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

กิจกรรมทาง พุทธศาสนา	สถานีโทรทัศน์ ช่อง						รวม
	3	5	7	9	11	ไอทีวี	
ใส่บาตร	68 (48.2)		11 (7.8)	14 (9.9)	18 (12.8)	30 (21.3)	141 (100.0)
ฟังเทศน์	4 (4.7)	45 (52.9)	5 (5.9)	7 (8.2)	14 (16.5)	10 (11.8)	85 (100.0)
สวดมนต์	8 (6.9)	4 (3.4)	54 (46.6)	8 (6.9)	18 (15.5)	24 (20.7)	116 (100.0)
ฝึกสมาธิ				48 (100.0)			48 (100.0)
$\chi^2 = 500.559$	df = 15		Sig = 0.000				

จากตารางที่ 38 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.24 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนาดังกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.25

H_0 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 39 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.25 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

กิจกรรมทาง พุทธศาสนา	ลักษณะการเปิดรับ				รวม
	ดูโดยการ นอนฟัง	ดูไปทำ กิจกรรม อื่นไป	ดูตาม พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่	ดูเพื่อรอ รายการ ต่อไป	
ใส่บาตร	21 (14.9)	45 (31.9)	44 (31.2)	31 (22.0)	141 (100.0)
ฟังเทศน์	14 (16.5)	34 (40.0)	21 (24.7)	16 (18.8)	85 (100.0)
สวดมนต์	24 (20.7)	32 (27.6)	37 (31.9)	23 (19.8)	116 (100.0)
ฝึกสมาธิ	13 (27.1)	16 (33.3)	13 (27.1)	6 (12.5)	48 (100.0)
$\chi^2 = 8.555$	df = 9	Sig = 0.479			

จากตารางที่ 39 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.25 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.479 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.26

H_0 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาต่างกัน

ตารางที่ 40 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.26 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การเลือกวิชาเรียน	ความถี่			รวม
	เดือนละครั้ง	เดือนละสองสามครั้ง	ทุกครั้งที่ออกอากาศ	
เคย	119 (52.0)	82 (35.8)	28 (12.2)	229 (100.0)
ไม่เคย	83 (51.6)	54 (33.5)	24 (14.9)	161 (100.0)
$\chi^2 = .652$	df = 2	Sig = 0.722		

จากตารางที่ 40 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.26 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.722 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.27

H_0 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 41 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.27 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การเลือกวิชาเรียน	ช่วงเวลา				รวม
	10 เดือน ขึ้นไป	7 – 9 เดือน	4 – 6 เดือน	น้อยกว่า 3 เดือน	
เคย	49 (21.4)	41 (17.9)	120 (52.4)	19 (8.3)	229 (100.0)
ไม่เคย	43 (26.7)	39 (24.2)	54 (33.5)	25 (15.5)	161 (100.0)
$\chi^2 = 14.890$	df = 3	Sig = 0.002			

จากตารางที่ 41 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.27 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.28

H_0 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

H_1 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 42 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.28 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การเลือกวิชาเรียน	สถานที่			รวม
	วัด	สถานศึกษา	บ้าน / ที่พัก	
เคย	64 (27.9)	41 (17.9)	124 (54.1)	229 (100.0)
ไม่เคย	51 (31.7)	26 (16.1)	84 (52.2)	161 (100.0)
$\chi^2 = 684$	df = 2	Sig = 0.710		

จากตารางที่ 42 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.28 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.710 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ H_1 นั่นคือ การเลือกวิชาเรียนต่างกัน เปิดรับพุทธศาสนาจากสถานที่ที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.29

H_0 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องไม่ต่างกัน

H_1 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ต่างกัน

ตารางที่ 43 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.29 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การเลือกวิชาเรียน	สถานีโทรทัศน์ ช่อง						รวม
	3	5	7	9	11	ไอทีวี	
เคย	50 (21.8)	32 (14.0)	44 (19.2)	45 (19.7)	29 (12.7)	29 (12.7)	229 (100.0)
ไม่เคย	30 (18.6)	17 (10.6)	26 (16.1)	32 (19.9)	21 (13.0)	35 (21.7)	161 (100.0)
$\chi^2 = 6.602$	df = 5		Sig = 0.252				

จากตารางที่ 43 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.29 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.252 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ การเลือกวิชาเรียนต่างกัน เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ช่องที่ไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 1.30

H_0 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

H_1 : การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 44 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.30 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

การเลือกวิชาเรียน	ลักษณะการเปิดรับ				รวม
	ดูโดยการนอนฟัง	ดูไปทำกิจกรรมอื่นไป	ดูตามพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่	ดูเพื่อรับรายการต่อไป	
เลข	43 (18.8)	74 (32.3)	66 (28.8)	46 (20.1)	229 (100.0)
ไม่เลข	29 (18.0)	53 (32.9)	49 (30.4)	30 (18.6)	161 (100.0)
$\chi^2 = .227$	df = 3	Sig = 0.973			

จากตารางที่ 44 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 1.30 ปรากฏผลว่า ค่า Sig. ที่ได้คือ 0.227 ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ การเลือกวิชาเรียนต่างกัน มีลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ไม่ต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 2.1

H_0 : เพศต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 45 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.1 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ลักษณะคำสอน เพศ	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ	χ^2	Sig.
อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค				7.918	0.019
- ชาย	48.4	23.6	28.0		
- หญิง	55.9	27.9	16.2		
ไตรลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา				3.735	0.154
- ชาย	46.0	34.8	19.3		
- หญิง	55.5	28.8	15.7		
เบญจศีล หรือศีลห้า				6.220	0.045
- ชาย	46.6	31.7	21.7		
- หญิง	58.5	26.6	14.8		
การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า				8.409	0.015
- ชาย	39.8	34.2	26.1		
- หญิง	54.1	27.1	18.8		
นรกสวรรค์มีจริง				0.753	0.686
- ชาย	49.1	32.3	18.6		
- หญิง	52.8	31.0	16.2		

ตารางที่ 45 (ต่อ)

การเวียนว่ายตายเกิด				4.823	0.090
- ชาย	47.8	23.0	29.2		
- หญิง	52.8	27.5	19.7		
นิพพานมีอยู่จริง				5.647	0.059
- ชาย	46.0	23.6	30.4		
- หญิง	54.6	25.8	19.7		
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว				7.609	0.022
- ชาย	50.3	24.2	25.5		
- หญิง	62.9	21.8	15.3		
ผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า				2.747	0.253
- ชาย	54.7	23.0	22.4		
- หญิง	56.3	27.5	16.2		
โศกลาง ของขลัง				6.756	0.034
- ชาย	39.8	34.2	26.1		
- หญิง	52.4	28.8	18.8		

จากตารางที่ 45 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.1 ปรากฏผลว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรจากตารางนี้คือ เพศ ที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

ความเลื่อมใสในเรื่อง อริยสัจสี่ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.019

ความเลื่อมใสในเรื่อง เบญจศีล หรือศีลห้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.045

ความเลื่อมใสในเรื่อง การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.015

ความเลื่อมใสในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.022

ความเลื่อมใสในเรื่อง โศกลาง ของขลัง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.034

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทั้งห้าหาลักษณะคำสอนนั้น มีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน

ในขณะที่

ความเลื่อมใสในเรื่อง ไตรลักษณ์ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.154

ความเลื่อมใสในเรื่อง นรกสวรรค์มีจริง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.686

ความเลื่อมใสในเรื่อง การเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.090

ความเลื่อมใสในเรื่อง นิพพานมีอยู่จริง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.059

ความเลื่อมใสในเรื่อง ผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ

0.253

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทั้งห้าหาลักษณะคำสอนนั้น มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 2.2

H_0 : ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 46 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.2 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ลักษณะคำสอน ระดับการศึกษา	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ	χ^2	Sig.
อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค				1.618	0.806
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	54.7	22.1	23.3		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	50.8	27.1	22.0		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	54.3	27.6	18.1		
ไตรลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา				9.581	0.048
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	48.8	31.4	19.8		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	59.3	26.6	14.1		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	42.5	37.8	19.7		
เบญจศีล หรือศีลห้า				15.986	0.003
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	61.6	19.8	18.6		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	58.2	29.9	11.9		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	41.7	33.1	25.2		
การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า				8.500	0.075
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	57.0	24.4	18.6		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	50.3	31.1	18.6		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	39.4	32.3	28.3		
นรกสวรรค์มีจริง				7.709	0.103
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	59.3	23.3	17.4		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	53.7	30.5	15.8		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	42.5	38.6	18.9		

ตารางที่ 46 (ต่อ)

การเวียนว่ายตายเกิด				7.344	0.119
- มัธยมปีที่ 4	52.3	29.1	18.6		
- มัธยมปีที่ 5	55.4	23.7	20.9		
- มัธยมปีที่ 6	43.3	26.0	30.7		
นิพพานมีอยู่จริง				3.466	0.483
- มัธยมปีที่ 4	52.3	25.6	22.1		
- มัธยมปีที่ 5	52.0	27.1	20.9		
- มัธยมปีที่ 6	48.8	21.3	29.9		
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว				5.558	0.235
- มัธยมปีที่ 4	58.1	23.3	18.6		
- มัธยมปีที่ 5	60.5	24.3	15.3		
- มัธยมปีที่ 6	53.5	20.5	26.0		
ผลจากการกระทำจะติด ไปชาติหน้า				4.970	0.290
- มัธยมปีที่ 4	58.1	24.4	17.4		
- มัธยมปีที่ 5	52.5	24.3	23.2		
- มัธยมปีที่ 6	58.3	28.3	13.4		
โซกลาง ของขลัง				5.278	0.260
- มัธยมปีที่ 4	45.3	37.2	17.4		
- มัธยมปีที่ 5	51.4	27.7	20.9		
- มัธยมปีที่ 6	42.5	31.5	26.0		

จากตารางที่ 46 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.2 พบว่า ลักษณะทางประชากรจากตารางนี้คือ ระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

ความเลื่อมใสในเรื่อง อริยสัจสี่ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.806

ความเลื่อมใสในเรื่อง การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.075

ความเลื่อมใสในเรื่อง นรกสวรรค์มีจริง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.103

ความเลื่อมใสในเรื่อง การเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.119

ความเลื่อมใสในเรื่อง นิพพานมีอยู่จริง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.483

ความเลื่อมใสในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.235

ความเลื่อมใสในเรื่อง ผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ

0.290

ความเลื่อมใสในเรื่อง โชคลาง ของขลัง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.260

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทั้งแปดหลักธรรมคำสอนนั้น มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน

ในขณะที่

ความเลื่อมใสในเรื่อง ไตรลักษณ์ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.048

ความเลื่อมใสในเรื่อง เบญจศีล หรือศีลห้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.003

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทั้งสองหลักธรรมคำสอนนั้น มีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 2.3

H_0 : รายได้ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : รายได้ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 47 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.3 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ลักษณะคำสอน รายได้ต่อเดือน	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ	χ^2	Sig.
อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค				9.024	0.340
- ต่ำกว่า 1500 บาท	38.5	38.5	23.1		
- 1501 – 2000 บาท	41.2	41.2	17.6		
- 2001 – 2500 บาท	52.5	19.2	28.3		
- 2501 – 3000 บาท	55.7	26.2	18.0		
- 3001 บาทขึ้นไป	53.2	28.1	18.7		
ไตรลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา				6.112	0.635
- ต่ำกว่า 1500 บาท	61.5	30.8	7.7		
- 1501 – 2000 บาท	41.2	41.2	17.6		
- 2001 – 2500 บาท	53.5	28.3	18.2		
- 2501 – 3000 บาท	57.4	28.7	13.9		
- 3001 บาทขึ้นไป	45.3	34.5	20.1		
เบญจศีล หรือศีลห้า				13.628	0.092
- ต่ำกว่า 1500 บาท	46.2	30.8	23.1		
- 1501 – 2000 บาท	52.9	5.9	41.2		
- 2001 – 2500 บาท	55.6	27.3	17.2		
- 2501 – 3000 บาท	59.8	25.4	14.8		
- 3001 บาทขึ้นไป	47.5	35.3	17.3		

ตารางที่ 47 (ต่อ)

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า				7.594	0.474
- ต่ำกว่า 1500 บาท	46.2	23.1	30.8		
- 1501 – 2000 บาท	52.9	11.8	35.3		
- 2001 – 2500 บาท	48.5	33.3	18.2		
- 2501 – 3000 บาท	53.3	27.0	19.7		
- 3001 บาทขึ้นไป	43.2	33.1	23.7		
นรกสวรรค์มีจริง				5.782	0.672
- ต่ำกว่า 1500 บาท	53.8	30.8	15.4		
- 1501 – 2000 บาท	29.4	47.1	23.5		
- 2001 – 2500 บาท	53.5	33.3	13.1		
- 2501 – 3000 บาท	55.7	28.7	15.6		
- 3001 บาทขึ้นไป	48.2	30.9	20.9		
การเวียนว่ายตายเกิด				7.367	0.498
- ต่ำกว่า 1500 บาท	30.8	53.8	15.4		
- 1501 – 2000 บาท	47.1	23.5	29.4		
- 2001 – 2500 บาท	51.5	23.2	25.3		
- 2501 – 3000 บาท	54.9	23.0	22.1		
- 3001 บาทขึ้นไป	48.9	27.3	23.7		
นิพพานมีอยู่จริง				20.738	0.008
- ต่ำกว่า 1500 บาท	15.4	38.5	46.2		
- 1501 – 2000 บาท	17.6	35.3	47.1		
- 2001 – 2500 บาท	60.6	21.2	18.2		
- 2501 – 3000 บาท	52.5	23.8	23.8		
- 3001 บาทขึ้นไป	50.4	25.9	23.7		

ตารางที่ 47 (ต่อ)

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว				7.646	0.469
- ต่ำกว่า 1500 บาท	46.2	15.4	38.5		
- 1501 – 2000 บาท	41.2	29.4	29.4		
- 2001 – 2500 บาท	64.6	19.2	16.2		
- 2501 – 3000 บาท	57.4	23.8	18.9		
- 3001 บาทขึ้นไป	56.1	24.5	19.4		
ผลจากการกระทำจะคิดไปชาติหน้า				3.669	0.886
- ต่ำกว่า 1500 บาท	38.5	30.8	30.8		
- 1501 – 2000 บาท	52.9	29.4	17.6		
- 2001 – 2500 บาท	58.6	21.2	20.2		
- 2501 – 3000 บาท	57.4	26.2	16.4		
- 3001 บาทขึ้นไป	54.0	27.3	18.7		
โชคกลาง ของคลัง				10.372	0.240
- ต่ำกว่า 1500 บาท	30.8	46.2	23.1		
- 1501 – 2000 บาท	29.4	29.4	41.2		
- 2001 – 2500 บาท	51.5	31.3	17.2		
- 2501 – 3000 บาท	53.3	24.6	22.1		
- 3001 บาทขึ้นไป	42.4	35.3	22.3		

จากตารางที่ 47 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.3 ปรากฏผลว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรจากตารางนี้คือ รายได้ ที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

ความเลื่อมใสในเรื่อง อริยสัจสี่ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.340

ความเลื่อมใสในเรื่อง ไตรลักษณ์ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.635

ความเลื่อมใสในเรื่องของ เบญจศีล หรือศีลห้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.092

ความเลื่อมใสในเรื่อง การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.474

ความเลื่อมใสในเรื่อง นรกสวรรค์มีจริง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.672

ความเลื่อมใสในเรื่อง การเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.498

ความเลื่อมใสในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.469

ความเลื่อมใสในเรื่อง ผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ

0.886

ความเลื่อมใสในเรื่อง โชคลาง ของขลัง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.240

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทั้งเก้าหลักธรรมคำสอนนั้น มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ไม่ต่างกัน

ในขณะที่ ความเลื่อมใสในเรื่อง นิพพานมีอยู่จริง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.008 โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานหลักธรรมคำสอนข้างต้น มีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ รายได้ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 2.4

H_0 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 48 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.4 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

หลักธรรมคำสอน ลักษณะการพักอยู่อาศัย	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ	χ^2	Sig.
อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค				4.246	.643
- ครอบครัว	52.4	27.1	20.6		
- ญาติพี่น้อง	48.0	25.0	27.0		
- คนเดียว	56.2	25.8	18.0		
- เพื่อน	61.3	25.8	12.9		

ตารางที่ 48 (ต่อ)

ไครลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา				7.660	.264
- ครอบครัว	55.3	29.4	15.3		
- ญาติพี่น้อง	41.0	37.0	22.0		
- คนเดียว	51.7	31.5	16.9		
- เพื่อน	64.5	22.6	12.9		
เบญจศีล หรือศีลห้า				10.327	.112
- ครอบครัว	57.1	26.5	16.5		
- ญาติพี่น้อง	48.0	27.0	25.0		
- คนเดียว	48.3	37.1	14.6		
- เพื่อน	67.7	22.6	9.7		
การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า				7.408	.285
- ครอบครัว	50.0	30.0	20.0		
- ญาติพี่น้อง	45.0	26.0	29.0		
- คนเดียว	43.8	36.0	20.2		
- เพื่อน	61.3	25.8	12.9		
นรกสวรรค์มีจริง				6.808	.339
- ครอบครัว	54.1	28.8	17.1		
- ญาติพี่น้อง	44.0	38.0	18.0		
- คนเดียว	48.3	33.7	18.0		
- เพื่อน	67.7	19.4	12.9		
การเวียนว่ายตายเกิด				4.922	.554
- ครอบครัว	55.3	23.5	21.2		
- ญาติพี่น้อง	45.0	27.0	28.0		
- คนเดียว	46.1	30.3	23.6		
- เพื่อน	58.1	19.4	22.6		

ตารางที่ 48 (ต่อ)

นิพพานมียุ่จริง				2.965	.813
- ครอบครัว	54.1	22.4	23.5		
- ญาติพี่น้อง	46.0	27.0	27.0		
- คนเดียว	48.3	28.1	23.6		
- เพื่อน	58.1	22.6	19.4		
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว				4.637	.591
- ครอบครัว	62.9	18.8	18.2		
- ญาติพี่น้อง	54.0	24.0	22.0		
- คนเดียว	53.9	28.1	18.0		
- เพื่อน	51.6	25.8	22.6		
ผลจากการกระทำจะคิดไปชาติหน้า				4.156	.656
- ครอบครัว	56.5	25.3	18.2		
- ญาติพี่น้อง	50.0	28.0	22.0		
- คนเดียว	62.9	21.3	15.7		
- เพื่อน	48.4	32.3	19.4		
โชคกลาง ของขลัง				13.476	.036
- ครอบครัว	52.4	29.4	18.2		
- ญาติพี่น้อง	35.0	32.0	33.0		
- คนเดียว	47.2	33.7	19.1		
- เพื่อน	58.1	29.0	12.9		

จากตารางที่ 48 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.4 พบว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรจากตารางนี้คือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

ความเลื่อมใสในเรื่อง โชคกลาง ของขลัง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.036

โดยค่า Sig. ที่ได้นั้น มีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน

ในขณะที่ ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอีกเก๊าหลักขรรณนั้น ค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทั้งเก๊าหลักขรรณคำสอนนั้น มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 2.5

H_0 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ 49 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.5 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

กิจกรรมทางพุทธศาสนา	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ	χ^2	Sig.
อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค				5.871	.438
- ไส่บาตร	51.8	26.2	22.0		
- ฟังเทศน์	47.1	35.3	17.6		
- สวดมนต์	56.0	21.6	22.4		
- ฝึกสมาธิ	58.3	20.8	20.8		
ไตรลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา				5.346	.500
- ไส่บาตร	47.5	35.5	17.0		
- ฟังเทศน์	57.6	24.7	17.6		
- สวดมนต์	49.1	31.0	19.8		
- ฝึกสมาธิ	58.3	31.3	10.4		

ตารางที่ 49 (ต่อ)

เบญจศีล หรือศีลห้า				2.641	.852
- ไส้บาตร	53.2	26.2	20.6		
- ฟังเทศน์	56.5	28.2	15.3		
- สวดมนต์	51.7	30.2	18.1		
- ฝึกสมาธิ	54.2	33.3	12.5		
การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า				4.013	.675
- ไส้บาตร	48.2	28.4	23.4		
- ฟังเทศน์	43.5	29.4	27.1		
- สวดมนต์	50.9	30.2	19.0		
- ฝึกสมาธิ	50.0	35.4	14.6		
นรกสวรรค์มีจริง				2.954	.815
- ไส้บาตร	50.4	32.6	17.0		
- ฟังเทศน์	52.9	27.1	20.0		
- สวดมนต์	50.9	31.0	18.1		
- ฝึกสมาธิ	52.1	37.5	10.4		
การเวียนว่ายตายเกิด				.898	.989
- ไส้บาตร	49.6	26.2	24.1		
- ฟังเทศน์	50.6	25.9	23.5		
- สวดมนต์	50.9	24.1	25.0		
- ฝึกสมาธิ	54.2	27.1	18.8		
นิพพานมีอยู่จริง				6.255	.395
- ไส้บาตร	51.1	25.5	23.4		
- ฟังเทศน์	58.8	23.5	17.6		
- สวดมนต์	45.7	23.3	31.0		
- ฝึกสมาธิ	50.0	29.2	20.8		

ตารางที่ 49 (ต่อ)

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว				1.941	.925
- ไส้บาตร	59.6	22.0	18.4		
- ฟังเทศน์	60.0	21.2	18.8		
- สวดมนต์	52.6	25.0	22.4		
- ฝึกสมาธิ	60.4	22.9	16.7		
ผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า				2.826	.830
- ไส้บาตร	17.7	22.0	60.3		
- ฟังเทศน์	17.6	30.6	51.8		
- สวดมนต์	19.8	25.9	54.3		
- ฝึกสมาธิ	20.8	27.1	52.1		
โซกลาง ของขลัง				9.397	.152
- ไส้บาตร	48.2	26.2	25.5		
- ฟังเทศน์	52.9	24.7	22.4		
- สวดมนต์	41.4	37.9	20.7		
- ฝึกสมาธิ	47.9	39.6	12.5		

จากตารางที่ 49 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 2.5 ปรากฏว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรจากตารางนี้คือ กิจกรรมทางพุทธศาสนา ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ที่ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาทุกกิจกรรมคำสอนนั้น ค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานทุกกิจกรรมคำสอนนั้น มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนาต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 3.1

H_0 : เพศต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาต่างกัน

ตารางที่ 50 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 3.1 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ความคาดหวังจากการเปิดรับ เพศ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	χ^2	Sig.
เพื่อระลึกถึงสำคัญของ พุทธศาสนาและพระรัตนตรัย						7.418	.115
- ชาย	37.9	29.8	24.2	3.7	4.3		
- หญิง	45.4	24.0	17.0	6.1	7.4		
เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตาม แนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง						8.245	.083
- ชาย	31.1	26.1	34.8	6.8	1.2		
- หญิง	36.2	33.6	23.1	4.8	2.2		
เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลัก เหตุผลทางพุทธศาสนาต่อ การดำรงชีวิต						3.766	.439
- ชาย	34.2	29.8	31.7	3.1	1.2		
- หญิง	41.9	23.6	28.4	4.4	1.7		
เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา						3.644	.456
- ชาย	22.4	19.3	42.9	12.4	3.1		
- หญิง	23.1	14.0	45.4	11.4	6.1		

ตารางที่ 50 (ต่อ)

เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้ เจริญก้าวหน้าต่อไป						.913	.923
- ชาย	31.7	28.0	30.4	5.6	4.3		
- หญิง	31.4	31.4	26.6	5.7	4.8		
เพื่อการศึกษาเป็นพุทธศาสนิกชน ที่ดีได้อย่างถูกต้อง						3.415	.491
- ชาย	25.5	35.4	21.1	11.8	6.2		
- หญิง	33.6	33.6	18.8	9.2	4.8		
เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและ การเจริญปัญญาสติ						13.941	.007
- ชาย	28.0	33.5	28.6	7.5	2.5		
- หญิง	41.9	35.8	16.2	4.8	1.3		
เพื่อหาทางผ่อนคลายหลักหนี ความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น						14.928	.005
- ชาย	39.8	36.6	20.5	1.9	1.2		
- หญิง	55.0	34.5	9.2	.9	.4		
เพื่อนำหัวข้อไปสนทนาธรรม ในสังคม						12.387	.015
- ชาย	38.5	19.3	26.1	7.5	8.7		
- หญิง	42.4	8.7	27.9	14.0	7.0		
เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการ แก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่						5.327	.255
- ชาย	34.8	35.4	26.1	3.1	.6		
- หญิง	41.0	36.2	20.5	.9	1.3		

จากตารางที่ 50 ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3.1 ปรากฏผลว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรจากตารางนี้คือ เพศ ที่ต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

0.005 เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสติ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.007 เพื่อหาทางผ่อนคลายหลักหนีความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ

เพื่อนำหัวข้อไปสนทนารวมในสังคม ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.015 โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้น มีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน ในขณะที่

0.115 เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ

เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตามแนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.083 เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลักเหตุผลทางพุทธศาสนาต่อการดำรงชีวิต ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.439

เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.456

0.255 เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.923 เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างถูกต้อง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.491 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวนี้ มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ เพศต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

สมมติฐานย่อยที่ 3.2

H_0 : ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาไม่ต่างกัน

H_1 : ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาต่างกัน

ตารางที่ 51 ผลการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 3.2 โดยใช้สถิติไค-สแควร์

ความคาดหวังจากการเปิดรับ ระดับการศึกษา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	χ^2	Sig.
เพื่อระลึกถึงความสำคัญของ พุทธศาสนาและพระรัตนตรัย						15.497	.050
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	38.4	29.1	22.1	7.0	3.5		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	48.6	28.2	13.6	3.4	6.2		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	36.2	22.0	27.6	6.3	7.9		
เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตาม แนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง						18.242	.019
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	24.4	40.7	27.9	3.5	3.5		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	41.8	21.5	28.8	6.2	1.7		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	29.9	36.2	26.8	6.3	.8		
เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลัก เหตุผลทางพุทธศาสนาต่อ การดำรงชีวิต						10.336	.242
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	37.2	27.9	26.7	5.8	2.3		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	44.6	20.9	31.1	2.3	1.1		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	31.5	32.3	29.9	4.7	1.6		

ตารางที่ 51 (ต่อ)

เพื่อปฏิบัติคนได้อย่างถูกต้อง ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา						7.278	.507
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	22.1	16.3	44.2	10.5	7.0		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	26.0	12.4	45.8	12.4	3.4		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	18.9	21.3	42.5	11.8	5.5		
เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้ เจริญก้าวหน้าต่อไป						8.237	.411
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	26.7	32.6	29.1	4.7	7.0		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	36.7	27.7	27.1	4.0	4.5		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	27.6	31.5	29.1	8.7	3.1		
เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชน ที่ดีได้อย่างถูกต้อง						18.957	.015
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	31.4	31.4	18.6	14.0	4.7		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	31.6	42.4	14.1	6.8	5.1		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	27.6	25.2	28.3	12.6	6.3		
เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและ การเจริญปัญญาสติ						15.483	.050
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	30.2	38.4	29.1	2.3			
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	42.4	34.5	15.3	5.6	2.3		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	31.5	33.1	24.4	8.7	2.4		
เพื่อหาทางผ่อนคลายหลีกเลี่ยง ความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น						4.958	.762
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	50.0	32.6	16.3		1.2		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	50.8	33.9	12.4	1.7	1.1		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	44.9	39.4	14.2	1.6			

ตารางที่ 51 (ต่อ)

เพื่อนำหัวข้อไปสนทนารวม ในสังคม						17.815	.023
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	34.9	15.1	26.7	15.1	8.1		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	50.3	8.5	27.1	7.3	6.8		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	31.5	18.1	27.6	14.2	8.7		
เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการ แก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่						3.992	.858
- มัธยมศึกษาปีที่ 4	34.9	37.2	23.3	2.3	2.3		
- มัธยมศึกษาปีที่ 5	40.7	32.8	24.3	1.7	.6		
- มัธยมศึกษาปีที่ 6	37.8	39.4	20.5	1.6	.8		

จากตารางที่ 51 ในการทดสอบสมมติฐานย่อยที่ 3.2 ปรากฏผลว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรจากตารางนี้คือ ระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ

เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.050

เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตามแนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.019

เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างถูกต้อง ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.015

เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสติ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.050

เพื่อนำหัวข้อไปสนทนารวมในสังคม ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.023

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานข้างต้น มีค่าน้อยกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนา ไม่ต่างกัน
ในขณะที่

เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลักเหตุผลทางพุทธศาสนาต่อการดำรงชีวิต ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.242

เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.507

เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.411

เพื่อหาทางผ่อนคลายหลักหนีความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.762

เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่ ซึ่งค่า Sig. ที่ได้คือ 0.858

โดยค่า Sig. ที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวนี้ มีค่ามากกว่า ค่า significance level ที่กำหนดไว้คือ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย H_1 นั่นคือ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนา ไม่ต่างกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ และศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ รวมทั้งความเลื่อมใสในพุทธศาสนาและความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ โดยทำการสัมภาษณ์จากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามโรงเรียนที่กำหนดทั้งหมด 400 ชุด ปรากฏว่ามีแบบสอบถามที่ชำรุด 10 ชุด ดังนั้นจำนวนแบบสอบถามที่นำมาทำการรวบรวมข้อมูลจึงมีทั้งหมด 390 ชุดคิดเป็นร้อยละ 97.50

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรูปแบบการสำรวจ (Survey Method) ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจข้อมูล และใช้การเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว (One-Shot Case Study) วิธีสุ่มตัวอย่างใช้แบบหลายวิธี วิธีที่ 1 เลือกเฉพาะโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นสหศึกษา วิธีที่ 2 สุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Allocation) จากการแบ่งกลุ่มโรงเรียนตามเกณฑ์การแบ่งของกรมการปกครอง วิธีที่ 3 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random Sampling) เลือกโรงเรียนในเขตนั้นๆ วิธีที่ 4 สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Specific Sampling) เฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกคำตอบเอง (Self-Administered Questionnaire)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยแสดงในรูปตาราง เพื่อใช้ในการ

อธิบายลักษณะพื้นฐานทางประชากร พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนา ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา และความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปรสองลักษณะ (Chi-Square)

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for windows version 10 ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดัง 4 ตอนดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง
 - ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนา
 - ตอนที่ 3 ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง
 - ตอนที่ 4 ความคาดหวังจากการเปิดรับของกลุ่มตัวอย่าง
 - ตอนที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน
- ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะพื้นฐานทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 229 คนคิดเป็นร้อยละ 58.7 ในขณะที่เพศชายมีจำนวน 161 คนคิดเป็นร้อยละ 41.3

กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 177 คนคิดเป็นร้อยละ 45.4 รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 127 คนคิดเป็นร้อยละ 32.6 และน้อยที่สุดคือกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 86 คนคิดเป็นร้อยละ 22.1 และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป จำนวน 139 คนคิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 2,501 – 3,000 บาทต่อเดือนจำนวน 122 คนคิดเป็นร้อยละ 31.3 อันดับที่สามคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ 2,001 – 2,500 บาทต่อเดือนจำนวน 98 คนคิดเป็นร้อยละ 25.1 อันดับที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 1,501 – 2,000 บาทจำนวน 18 คนคิดเป็นร้อยละ 4.6 และกลุ่มตัวอย่างที่

มีจำนวนน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 1,500 บาทจำนวน 13 คนคิดเป็นร้อยละ 3.3

พักอาศัยอยู่กับครอบครัวเป็นจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 170 คนคิดเป็นร้อยละ 43.6 รองลงมาได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง จำนวน 100 คนคิดเป็นร้อยละ 25.6 กลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยคนเดียวจำนวน 89 คนคิดเป็นร้อยละ 22.8 และน้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างที่พักอยู่ร่วมกับเพื่อน จำนวน 31 คนคิดเป็นร้อยละ 7.9

สำหรับกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติเป็นประจำ พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างได้บาตรเป็นจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 141 คนคิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมาได้แก่ สวดมนต์ จำนวน 116 คนคิดเป็นร้อยละ 29.7 ไปฟังเทศน์ จำนวน 85 คนคิดเป็นร้อยละ 21.8 และน้อยที่สุดคือฝึกสมาธิ จำนวน 48 คนคิดเป็นร้อยละ 12.3

เคยลงวิชาเลือกเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาจำนวน 229 คนคิดเป็นร้อยละ 58.7 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเลือกลงวิชาเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาจำนวน 161 คนคิดเป็นร้อยละ 41.3

โดยสรุป ลักษณะพื้นฐานทางประชากรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 บาทขึ้นไป พักอาศัยอยู่กับครอบครัว ได้บาตรเป็นประจำ และเคยลงวิชาเลือกเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนา

รายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่แพร่ภาพออกอากาศทุกเช้าวันอาทิตย์ ทางช่อง 3, 5, 7, 9, 11 และ ไอทีวี เวลาประมาณ 05.30 – 08.00 น. ฉะนั้นพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีความถี่ในการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์มากที่สุด คือ เดือนละครั้ง จำนวน 202 คนคิดเป็นร้อยละ 51.8 รองลงมาได้แก่ เดือนละสองสามครั้ง จำนวน 136 คนคิดเป็นร้อยละ 34.9 และจำนวนน้อยที่สุดคือ ทุกครั้งที่ออกอากาศ จำนวน 52 คนคิดเป็นร้อยละ 13.3 สถานที่ที่นักเรียนมัธยมปลายในกรุงเทพมหานครเปิดรับเกี่ยวกับพุทธศาสนา พบว่า บ้าน/ที่พัก มีจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 208 คนคิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมา

ได้แก่ วัด จำนวน 115 คนคิดเป็นร้อยละ 29.5 และน้อยที่สุดคือ สถานศึกษา จำนวน 67 คนคิดเป็นร้อยละ 17.2

กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมเปิดรับมากที่สุดเรียงลำดับดังนี้ ชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3 จำนวน 79 คนคิดเป็นร้อยละ 20.3 แสงธรรม ทางช่อง 9 จำนวน 78 คนคิดเป็นร้อยละ 20.0 ธรรมะวันอาทิตย์ ทางช่อง 7 จำนวน 70 คนคิดเป็นร้อยละ 17.9 โลกสวยด้วยธรรม ทางช่อง ไอทีวี จำนวน 64 คนคิดเป็นร้อยละ 16.4 เจริญธรรม ทางช่อง 11 จำนวน 50 คนคิดเป็นร้อยละ 12.8 และพุทธประทีป ทางช่อง 5 จำนวน 49 คนคิดเป็นร้อยละ 12.6

ส่วนช่วงเวลาของกลุ่มตัวอย่างที่ติดตามเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 4 – 6 เดือนจำนวน 174 คนคิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมาได้แก่ 10 เดือนขึ้นไปจำนวน 92 คนคิดเป็นร้อยละ 23.6 อันดับที่สามคือ 7 – 9 เดือนจำนวน 80 คนคิดเป็นร้อยละ 20.5 และน้อยที่สุดคือ น้อยกว่า 3 เดือนจำนวน 44 คนคิดเป็นร้อยละ 11.3

ลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดูไปทำกิจกรรมอื่นไปด้วย มีจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 126 คนคิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมาได้แก่ ดูเป็นเพื่อนพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ จำนวน 116 คนคิดเป็นร้อยละ 29.7 ดูบ้างไม่ดูบ้าง เพื่อรอรายการต่อไป จำนวน 76 คนคิดเป็นร้อยละ 19.5 และน้อยที่สุดคือ ดูแบบฟังเสียงโดยยังนอนอยู่ จำนวน 72 คนคิดเป็นร้อยละ 18.5

ค่าเฉลี่ยของเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ พบว่า เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยสูงที่สุดคือ วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 รองลงมาได้แก่ เป็นรายการที่ควรค่าแก่การธำรงรักษาไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 หัวข้อมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 วันและเวลาที่ออกอากาศมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 รูปแบบการนำเสนอในรายการดีมีสาระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และพิธีกรมีความสุภาพอ่อนน้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 ตามลำดับ

โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างเปิดรับ เดือนละครั้ง จากที่ บ้าน/ที่พัก นิยมเปิดรับรายการ ชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3 มากที่สุด เป็นเวลาประมาณ 4 – 6 เดือนโดยกลุ่มตัว

อย่างดูไปทำกิจกรรมอื่นไปด้วย เหตุผลที่เปิดรับ รายการชีวิต...ไม่สิ้นหวังคือ วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง

ตอนที่ 3 ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ก่อนข้างสูง โดยเฉพาะความเลื่อมใสในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มีจำนวนสูงที่สุดเท่ากับ 224 คนคิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาได้แก่ ความเลื่อมใสในเรื่องผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า จำนวน 217 คนคิดเป็นร้อยละ 55.6 เบญจศีลหรือศีลห้า จำนวน 210 คนคิดเป็นร้อยละ 53.8 อริยสัจสี่ (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) จำนวน 207 คนคิดเป็นร้อยละ 53.1 ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) จำนวน 202 คนคิดเป็นร้อยละ 51.8 นรกสวรรค์มีจริง จำนวน 201 คนคิดเป็นร้อยละ 51.5 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างมีความเลื่อมใสเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด และนิพพานมีอยู่จริง มีจำนวนเท่ากันคือ 199 คนคิดเป็นร้อยละ 51.0 การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จำนวน 189 คนคิดเป็นร้อยละ 48.5 และ ไชยกลาง ของขลัง จำนวน 185 คนคิดเป็นร้อยละ 47.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง

ความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้ใช้มาตราการวัดของลิเคอร์ โดยการกำหนดคะแนนให้กับคำตอบทั้ง 5 ช่อง แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย พบว่า

ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุดที่จะหาทางผ่อนคลายหลักหนีความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 4.30 สำหรับความคาดหวังในระดับรองลงมาคือ ความคาดหวังในระดับมากได้แก่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลักเหตุผลทางพุทธศาสนาต่อการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตามแนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป มีค่าเฉลี่ยเท่า

กับ 3.78 เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 เพื่อนำหัวข้อไปสนทนารวมในสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และความคาดหวังในระดับปานกลางคือ เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 ตามลำดับ

ตอนที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่ต่างกัน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีทั้งที่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ กิจกรรมทางพุทธศาสนา และการลงวิชาเลือก ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ทั้งที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรศาสตร์ที่ต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ต่างกัน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีทั้งที่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ลักษณะการพักอาศัยอยู่ และการลงวิชาเลือก ที่แตกต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ทั้งที่แตกต่างกันและไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ในขณะที่กิจกรรมทางพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ที่แตกต่างกัน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีทั้งที่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย และไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เพศ และ

ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังจากการเปิดรับรายการพุทธศาสนา ทั้งที่
แตกต่างกันและไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

การเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น สามารถแบ่งอภิปรายได้ดังนี้

จะเห็นได้ว่าจากสมมติฐานข้อที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ต่างกันจะมี
พฤติกรรม的开รับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่ต่างกัน มีความสอดคล้องกันกับ
แนวคิดทฤษฎี “ลักษณะทางประชากรศาสตร์” (Demographic Characteristics Theory) ที่
ว่าผู้รับสารในแต่ละคนจะมีคุณลักษณะเฉพาะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันนั้นจะมี
พฤติกรรมที่แตกต่างกันด้วย จากตารางที่ 23 จะเห็นได้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ปีที่ 6 นิยมเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ช่อง ไอทีวี เป็นจำนวนมากที่สุดกล่าว
คือ รายการโลกสวยด้วยธรรม โดยมากทางรายการจะนำเสนอในลักษณะของการสนทนา
หัวข้อใหม่ ๆ ที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ ในขณะที่นักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลายปีที่ 5 นิยมเปิดรับจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 คือ รายการชีวิต...ไม่สิ้นหวัง ซึ่ง
ลักษณะการนำเสนอรายการดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่จะเป็น หลวงพ่อจรัญ วัดอัมพวา โดยพระ
คุณเจ้าท่านจะอบรมให้ผู้เปิดรับทางบ้านปฏิบัติเจริญวิปัสณากรรมฐานด้วยวิธีขุบหนอพอง
หนอ ดังคำกล่าวของ อรพรรณ ปิณฑน์โอวาท (2537) เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของผู้ส่ง
สารว่า ผู้พูดต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบ เชาวน์ปัญญา และยังคงเป็นผู้ที่
มันอยู่ในศีลธรรม จึงจะมีผลต่อการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารคล้อยตามได้ ยังสอดคล้องกัน
กับแนวคิดของ ปรมะ สตะเวทิน (ปรมะ สตะเวทิน, 2538) ที่กล่าวว่า คนที่มีคุณสมบัติ
ทางด้านประชากรศาสตร์ที่ต่างกันจะมีความคิด ทักษะ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันด้วย
ซึ่งพฤติกรรมที่ต่างกันนั้นก็จะรวมไปถึงการเลือกใช้สื่อหรือการเปิดรับข่าว
สารจากสื่อต่าง ๆ ตามความต้องการของแต่ละคนที่อยู่ในแต่ละกลุ่ม ประชาชนย่อมมีกิจ
กรรม การดำเนินชีวิต ตลอดจนการใช้เวลาว่างที่แตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกันกับ Rogers & Svenning (1969) ที่ได้ทำการศึกษา
ไว้ว่าการศึกษา อายุ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลต่าง ๆ นั้นทำให้มี

ความแตกต่างกันในเรื่องของการเปิดรับสื่อของบุคคลนั้น ๆ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Schramm & White (1972) ได้สรุปเอาไว้ว่าการเปิดรับข่าวสารมีแนวโน้มที่แตกต่างกันออกไปตามปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นต้น Morton, Wright & Waples ยังได้กล่าวถึงว่า พฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารนั้นผู้รับสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับบทบาท ตามสถานภาพทางสังคมของผู้รับสารของผู้รับสารนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของความแตกต่างกันตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการเปิดรับสื่อนั่นเอง

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่แตกต่างกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ฉะนั้นการที่จะใช้สื่อให้สัมฤทธิ์ผลได้นั้นควรจะต้องคำนึงถึงลักษณะความแตกต่างพื้นฐานทางประชากรของผู้รับสารด้วย

สำหรับการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ลักษณะพื้นฐานทางประชากรที่ต่างกันจะมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาที่ต่างกัน สอดคล้องกับ Festinger (อ้างใน พิระ จิร โสภณ, 2532) ที่ว่า บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกก็นึกคิดเดิมของตน ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจที่เรียกว่า "Cognitive Dissonance" ดังนั้นการที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสารเฉพาะข่าวที่ลงรอยกับความคิดเดิม นอกจากทัศนคติดั้งเดิมที่เป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยทางสังคม จิตใจ และลักษณะส่วนบุคคลอีกมากมาย ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ อุดมการณ์ ศาสนา และประสบการณ์ ฯลฯ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายถือว่ากำลังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้ต่อการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต มีความเชื่อความศรัทธาต่อหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนานั้นก็เป็นเพราะว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกคนโดยมุ่งเน้นถึงกลุ่มคนที่มีความวุ่นวาย หรือความทุกข์ทั้งหมด โดยเน้นที่หลักธรรมคำสอนเพื่อให้นึกคิดและเข้าใจถึงสาเหตุแห่งความทุกข์ตามหลักแห่งเหตุผลตามความเป็นจริงมิใช่ความเชื่ออย่างงมงาย (พระราชวรานี, 2529) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Katz และคณะ (1973) ที่ได้กล่าวว่าลักษณะของการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันก็จะแตกต่างกัน

ออกไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการเปิดรับสื่อ (Media Exposure Theory) ที่ Klapper (1960) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบในเรื่องของผู้รับสารที่สำคัญก็คือ กระบวนการเลือกสรร (Selective Processes) ของมนุษย์ซึ่งก็จะมียู่ 4 ขั้นตอนคือ การเลือกเปิดรับ การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้และตีความหมาย การเลือกจดจำ ซึ่งบุคคลก็จะเลือกหรือเปิดรับสื่อจากข่าวสารตามแหล่งสารต่าง ๆ นั้นตามความสนใจหรือความต้องการของตนเอง ซึ่งการเปิดรับสื่อนี้ก็เพื่อสนองตอบต่อความสนใจหรือความต้องการของตนเอง ขั้นต่อไปก็จะนำไปสู่การรับรู้และตีความหมายตามความรู้สึกรับรู้ของตนเองและท้ายสุดก็จะจดจำเฉพาะในสิ่งที่ตนเองสนใจและต้องการที่จะรับรู้เท่านั้น ซึ่ง Klapper (1960) กล่าวว่า มนุษย์จะเลือกเปิดรับข่าวสารจากแหล่งสารต่าง ๆ ตามความสนใจหรือความต้องการ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรือตอบสนองตามความต้องการของตนเอง

จากการวิเคราะห์ยังพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างจะมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาค่อนข้างสูง ซึ่งตรงกับ ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง (2518) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยครอบครัวของคนไทยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว หรือเรียกครอบครัวศูนย์กลาง (Nuclear family) ปกติมี พ่อ แม่ ลูก ทุกคนในครอบครัวจะมีความผูกพันทางสายโลหิต มีความรักใคร่และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กจะได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาแต่แรกเกิดโดยพิธีกรรมทางพุทธศาสนาต่าง ๆ เช่น โกนผมไฟ ตักบาตร เลี้ยงพระ ฯลฯ ยังสอดคล้องกับงานวิจัย นนทนา อังสุวรณีย์ (2533) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงมีค่านิยมและการปฏิบัติต่อเบญจศีลซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่า เบญจศีลมีความสำคัญมากและบัญญัติไว้ให้ทุกคนปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของสังคม เพราะเบญจศีลจะเป็นหนทางนำไปสู่ความเชื่อที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

สำหรับการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 จะเห็นว่าโดยภาพรวมความคาดหวังของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับสูง จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจ เนื่องจากก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำสิ่งใด จะต้องวาดภาพไว้ในใจก่อนแล้วว่า นี่คือนสิ่งที่ตนต้องการจะทำ ในขณะที่ความคาดหวังกับความเชื่อทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันในทางบวกนั้นสอดคล้องกันกับ Festinger (อ้างใน พิระ จิโรโสภณ, 2532) ที่ว่า บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกรับรู้เดิมของตน

นอกจากนี้ตามแนวพุทธศาสตร์ที่เน้นการพัฒนาภูมิปัญญาด้วยระบบ สุตายามย ปัญญา (การศึกษา) จินตมยปัญญา (การพิจารณา) และภาวนามยปัญญา (การอบรม) โดยอาศัยระบบประสาททั้งห้า (ได้แก่ ตา หู จมูก ปาก และผิวหนัง) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การพัฒนาภูมิปัญญาความเลื่อมใสในพุทธศาสนาก็ยังคงเป็นพื้นฐานที่ดีอันหนุนเนื่องต่อการพัฒนาความคิดอ่านของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ควรจัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องในสถาบันการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนเข้าใจในหลักธรรมคำสอน เพราะพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่มุ่งสอนให้คน เชื่ออย่างมีเหตุผลตามความเป็นจริงมีใช้เชื่ออย่างมั่งงาย หากว่ามีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาอย่างจริงจัง ก็จะเป็น การคิดที่จะช่วยลดปัญหาสังคมได้มากทางหนึ่ง

2. นักเรียนมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งศาสนาพุทธถือว่ามียุทธบาทต่อสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ฉะนั้นใน โลกยุคไร้พรมแดนจึงควรพัฒนาและส่งเสริมให้สื่อมวลชนนำเสนอออกอากาศให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ นักเรียนสามารถที่จะนำมาเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมในเรื่องของสื่อ นานาชนิด รวมทั้งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลกลุ่มเป้าหมาย เพื่อที่จะนำมาซึ่งแนวคิดและข้อสรุปใหม่ ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งพุทธศาสนา ตลอดจนเพื่อขยายขอบเขตของการศึกษาวิจัยในสาขานี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรรณิการ์ อัสวครเดชา. การสื่อสารโน้มน้าวใจ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
โครงการปรัณรงก์ทันตสาธารณสุขแห่งชาติ. 2531. (อัครสำเนา)
- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อสอ่งวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริ้งตังแอนด์พับลิช
ซิง, 2539.
- ขวัญเรื้อน กิตติวัฒน์. พลศาสตร์ของการสื่อสาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิ
ราช, 2531.
- ณรงค์ สมพงษ์. การใช้สื่อทางไกลในงานส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 1-7 สาขาส่งเสริม
การเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช, 2530.
- ทัศนีย์ จันทร. การสื่อสารกับการพัฒนาวัฒนธรรมและศาสนา. เอกสารการสอนชุดวิชา
การสื่อสารเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530.
- นภาพรณ อัจฉริยะกุล และรุ่งนภา พิตรปริษา. สื่อในการสื่อสาร. หลักและทฤษฎีการสื่อ
สาร หน่วยที่ 7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529.
- ปรมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2538.
- ปัญญา ศิริโรจน์ การผลิตรายการโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดคุณพิน
อักษรกิจ, 2527.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทยและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์
เกื้อกูล, 2506, อ้างใน สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม
ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2520.
- พระราชวรมนู (ประยูรท ปรุตโต) , พระราช. พุทธธรรมมัจฉาณธรรมเทศนา/มัจฉานิปฏิบัติ
ปทาหรือกฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต , 2529.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พีระ จิรโสภณ. “ทฤษฎีการสื่อสาร” ใน **หลักและทฤษฎีการสื่อสาร** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- มานวิกา ตันติสุกฤต. **การผลิตรายการโทรทัศน์**. เชียงใหม่ : ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2528.
- รจิตลักษณ์ แสงอุไร. **นิเทศศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2530.
- วาสนา จันทร์สว่าง และทัศนีย์ อินทรสุขศรี. **การสื่อสารเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2532.
- วิเชียร เกตุสิงห์. **คู่มือการวิจัย : การวิจัยเชิงปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี, 2537.
- สุโชติ คาวสุโข. **โทรทัศน์กับการส่งเสริมเผยแพร่**. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการผลิตเทปโทรทัศน์ทางการเกษตร. รุ่นที่ 4 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, 2525.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. **การสื่อสารกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- ศิริชัย ศิริเกษ และ กาญจนา แก้วเทพ. **ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- สมาน งามสนิท. **ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางแห่งพุทธะ**. ครบรอบ 10 ปี สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.
- อรรณพ ปิรันธน์โอวาท. **พระพุทธเจ้ากับหลักวาทศาสตร์**. **วารสารนิเทศศาสตร์** ปีที่ 14 ฉบับปีการศึกษา 2536.
- _____. **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วิทยานิพนธ์

ปิ่นนันทา นพพานวัน. การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะสถาบันสงฆ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ. การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ภาษาอังกฤษ

Books

Ajzen, I. From intentions to actions : A theory of planned behavior. In J. Kuhl and J.Bek Kman (eds.), **Action-control : From cognition to behavior**. Hiedel berg : Springer-Verlag., 1985.

Author Asa Berger. **Media Analysis Techniques**. Beverly Hills : Sage, 1986.

Berlo, D.K., Lemert, J.B., and Mertz, R.J. **Dimensions for evaluating the acceptability of message sources**. Research Monograph, Department of Communication. Michigan State University, 1966.

De Fleure, Melvin L.; Davenport, Lucinda.; Cronin, Mary and DeFleur, Margaret. Audience Recall of News Stories Presented by Newspaper, Computer, Television and Radio. **Journalism Quartery**. 69 (winter 1992) : 1010-1022.

Gerbner, G. Toward a general model of communication, **Audio-Visual Communication Review** 4. n.p., 1956.

Hovland, C.I. & Janis, I.L. (eds.) **H.H. Communication and persuasion : Psychological studies of opinion change**. New Haven : Yale University Press, 1953.

Ishii Yoneo, Sangha. **State and Society : Thai Buddhism in History**. Translated by Peter Hawkes. Honolulu University of Hawaii Press, 1986.

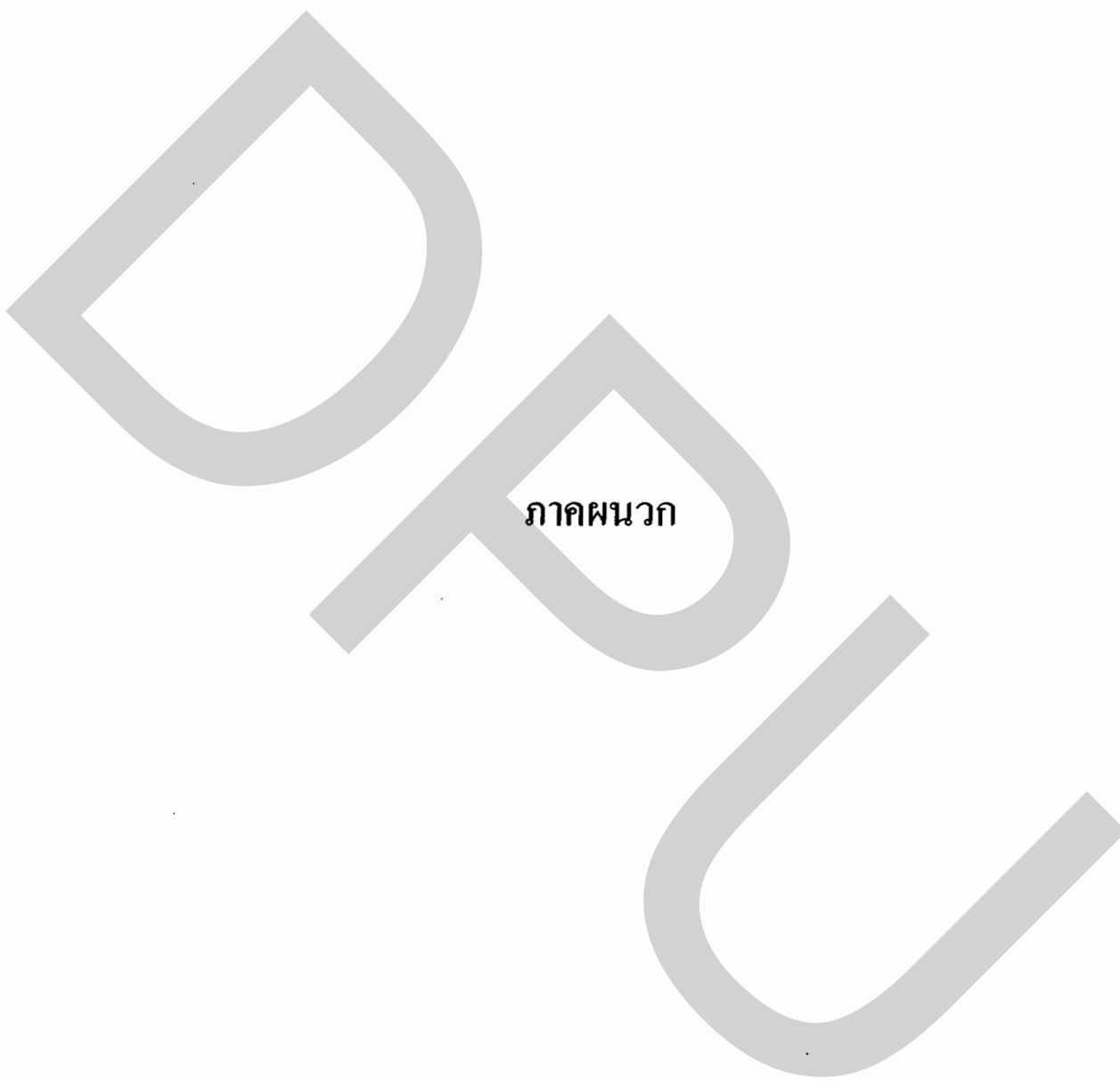
บรรณานุกรม (ต่อ)

Katz E., and Lazarsfeld, Paul F. **Personal influence**. New York : The Free Press, 1959.

Klapper, J.T., and Meyen. **The effect of mass communication**. Illinois : The Free Press, 1968.

Katz, Elihu and Blumler, J.G. **The uses of mass communications : Current perspective on gratifications research**. Beverly Hills : Sage, 1974.

McComb, Maxwell E. and Becker, Lee B. **Using mass communication theory**. Englewood Cliffs : N.J. Princtice Hall, 1979.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การเปิดรับและความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงความคาดหวังที่นักเรียนมีต่อรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ รวมทั้งพฤติกรรมการเปิดรับและความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และคำตอบจากแบบสอบถามนี้จะใช้ประโยชน์เพื่อการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าคำตอบที่ตรงกับท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 : ลักษณะพื้นฐานทางประชากรศาสตร์

1. เพศ

1 () ชาย

2 () หญิง

2. กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น

1 () มัธยมศึกษาปีที่ 4

2 () มัธยมศึกษาปีที่ 5

3 () มัธยมศึกษาปีที่ 6

3. รายได้ต่อเดือน (ที่ได้รับจากผู้ปกครอง)

1 () ต่ำกว่า 1,500 บาท

2 () 1,501 – 2,000 บาท

3 () 2,001 – 2,500 บาท

4 () 2,501 – 3,000 บาท

5 () 3,001 บาทขึ้นไป

6 () อื่น ๆ.....

4. ขณะนี้ท่านพักอาศัยอยู่กับ

1 () อยู่กับครอบครัว

2 () อยู่กับญาติพี่น้อง

3 () อยู่คนเดียว

4 () อยู่ร่วมกับเพื่อน

5. กิจกรรมทางพุทธศาสนาที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด (หากมีโอกาศ)

1 () ใส่บาตร	2 () ไปวัดฟังเทศน์
3 () สวดมนต์	4 () ฝึกสมาธิ

6. ท่านเคยเลือกลงวิชาเรียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือไม่

1 () เคย	2 () ไม่เคย

ตอนที่ 2 : พฤติกรรมการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

7. ความถี่ในการเปิดรับ คือ

1 () เดือนละครั้ง	2 () เดือนละสองสามครั้ง
3 () ทุกครั้งที่ออกอากาศ	4 () อื่น ๆ.....

8. สถานที่ที่ท่านเปิดรับเกี่ยวกับพุทธศาสนา

1 () บ้าน / ที่พัก	2 () สถานศึกษา
3 () วัด	4 () อื่น ๆ.....

9. รายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์ที่ท่านเปิดรับมากที่สุด คือ

1 () ชีวิต.....ไม่สิ้นหวัง ทางช่อง 3	2 () พุทธประทีป ทางช่อง 5
3 () ธรรมะวันอาทิตย์ ทางช่อง 7	4 () แสงธรรม ทางช่อง 9
5 () เจริญธรรม ทางช่อง 11	6 () โลกสวยด้วยธรรม ทางไอทีวี

10. ช่วงเวลาที่ติดตามรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

1 () 10 เดือนขึ้นไป	2 () 7-9 เดือน
3 () 4-6 เดือน	4 () น้อยกว่า 3 เดือน

11. ลักษณะการเปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

1 () ดูแบบฟังเสียงโดยยังนอนอยู่	2 () ดูไปทำกิจกรรมอื่นไป
3 () ดูเป็นเพื่อนพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่	4 () ดูเพื่อรอดูรายการต่อไป

12. เหตุผลที่เปิดรับรายการพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

(กรุณาใส่เครื่องหมาย / หน้าช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

เหตุผลที่เปิดรับ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เป็นรายการที่ควรค่าแก่การชำระรักษาไว้					
2. หัวข้อธรรมะมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ					
3. รูปแบบการนำเสนอในรายการดีมีสาระ					
4. วันและเวลาที่ออกอากาศมีความเหมาะสม					
5. วิทยากรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิควรค่าแก่การรับฟัง					
6. พิธีกรมีความสุภาพอ่อนน้อม					

ตอนที่ 3 ความเลื่อมใสในพุทธศาสนา

(กรุณาใส่เครื่องหมาย / หน้าช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

หลักธรรมคำสอน	เชื่อ	ไม่แน่ใจ	ไม่เชื่อ
1. อริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค			
2. ไตรลักษณ์ มี อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา			
3. เบญจศีล หรือศีลห้า			
4. การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า			
5. เชื่อว่านรกสวรรค์มีจริง			
6. เชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด			
7. เชื่อว่านิพพานมีอยู่จริง			
8. เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว			
9. เชื่อว่าผลจากการกระทำจะติดไปชาติหน้า			
10. เชื่อเรื่องโชคกลาง ของขลัง			

ตอนที่ 4 ความคาดหวังต่อรายการพุทธศาสนา

(กรุณาใส่เครื่องหมาย / หน้าช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด)

ความคาดหวัง	ระดับความคาดหวัง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เพื่อระลึกถึงความสำคัญของพุทธศาสนาและพระรัตนตรัย					
2. เพื่อเข้าใจหลักคำสอนตามแนวพุทธธรรมได้ถูกต้อง					
3. เพื่อเกิดความคิดในการใช้หลักเหตุผลทางพุทธศาสนาต่อการดำรงชีวิต					
4. เพื่อปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา					
5. เพื่อสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป					
6. เพื่อการฝึกเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีได้อย่างถูกต้อง					
7. เพื่อเข้าใจวิธีการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาสติ					
8. เพื่อหาทางผ่อนคลายหลักหนีความเครียดที่เป็นอยู่ขณะนั้น					
9. เพื่อนำหัวข้อไปสนทนาธรรมในสังคม					
10. เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่รุมเร้าชีวิตอยู่					

ขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาช่วยตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้เขียน

นางสาว ปภาดา สุนทรปิยะกุล เกิดวันที่ 28 กรกฎาคม 2513 มณฑลชินชาจู่ย ประเทศฮ่องกง

สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาการเมืองบัณฑิต มหาวิทยาลัยซิมบอร์โอซิส เมือง ปูนา ประเทศอินเดีย เมื่อปีการศึกษา 2535

เข้าศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา 2541

ปัจจุบันประกอบธุรกิจนำเข้า-ส่งออกของบิดามารดา